

**ANONIMUL
BRÂNCOVENESC**

CRONICI
AȘEZATE
SUB FORMĂ DE

roman
de
*Corneliu
Leu*

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

**și alte cronici
ale trecerii
dintre veacul al șaptesprezecelea
și veacul al optsprezecelea
așezate sub formă de
roman
al vieții Sfântului Domnitor
Brâncovean
de către
CORNELIU LEU
la anul de grație
1 9 9 4**

ÎN LOCUL UNUI PROLOG

CE SPUN CRONICARII DESRE ÎMPREJURĂRI

Radu GRECEANU

Multe și vrednice istorii fiind lucrurile și întâmplările ce s-au întâmplat în zilele luminatului și preacrestinului domnu Țării Rumanеști, Io Costandin Brancoveanu Basaraba - voievod și de vreme ce ale altor domni vieți și istorii mai denainte întru neuitare de alții au rămas la letopisetul țării, așa și noi a pomeni de viața acestui preacreștin domnu Io Costandin-voievod Basaraba ne-am ispitit numai den câte a ținea minte am putut, care în zilili noastre și prin vederea noastră s-au întâmplat dupa multe vrăjbi și turburari, carii de la o vreme încoace între Împarația Turcului și a Neamțului s-au întâmplat de când răposatul Șarban-vodă la Beci au oștit cu Cara Mustafa-pașa veziriul, dempreuna, împărătind sultan Mehmet, leat 7191, câte razboaie și turburari într-aceste doao împărății s-au întâmplat, care la viața acestuiași Șarban-voda pare-mi-să ca scrise vor fi, iar noi de aicea începem viața acestuiași care mai sus am zis cum și în ce chip s-au rădicat și domniia au luat, apucând strămoșăscul scaun de vreme ce strănepot bătrânului Matei-voda Basarab să trage...

Radu POPESCU

După ce au trecut câțeva vreme după moartea Zmarandii fetii lui, Șarban au iesit la plimbare la Fântâna Rece și trimițând paharnicii cu ogari și coconii să vâneze crângurile dimprejur și el șădea de priviia de la corturi, au prinsu și câțiva iepuri și aducându-i naintea lui, au împărțit boiarilor câțiva și câțiva i-au trimis la cuhnie; și în cei din cuhnia domnească s-au innemerit o iepuroaică cu pui în pânțece, care spintecând-o, au găsit un pui gata să-l fete, și cu 2 capete și cu 4 picioare dinainte, un cap trăgea într-o parte, altul într-alta, îmbinate trupurile la mijloc și îmbinătura nu să cunoștea, care aducându-l la domnu, fiind și patriarhul Dionisie Șarg-oglan și Ianache logofat Cariofil, să mira ce ciuda ca aceia, ce să fie și tilcuind unii într-un feli, ații într-alt feli, nimeni n-a putut 'innemeri, fără numai Cacavela dascălul, cele ce au zis, acelea s-au și izbândit mai cu vreme.

Acesta au zis că din neamul lui Șarban-voda vor să să ridice 2 capete, să stea împotriva unul altuia unul să tragă într-o parte, altul să tragă într-alta și va fi mare stricăciune țării și pământului acestuia, de vreme ce acest semnu ciudat s-au găsit în tara aceasta și asa s-au întâmplat, că după moartea lui Șarban-vodă, s-au aridicat aceste 2 capete, Costandin-vodă despre turci și Bălăceanul, ginerile lui Șarban-voda despre nemti, și împoncișați unul altuia, au cursu multe rele și stingere pământului, precum la domniia lui Costandin-vodă mai pre largu scrie; cine va vrea să citească va vedea și faptele ce s-au făcut și prorocirea Cacavelii ce s-au izbândit.

Întorcându-să domnul la București de la Fântâna Rece și trecandu câțeva vreme, iată veste vine de la banul Vintilă de la Craiova, ca Viterane ghinarariul trece pe la Cerneți, cu oști nemțești cu gându ca acela să ierneze în Țara Românească; care veste auzindu Șarban-vodă, îndată au gătit pă Costandin logofat Brancoveanul și alți boiari cu daruri și cu rugăciuni să faca bine, să treacă în Ardeal, care trecandu, și mergându, și

luându darurile, și priimindu-și rugăciunea, au trecut în Ardeal petrecându-l cu cinste pâna la hotar.

Dupa aceasta, Șarban-vodă, văzând că nemților le merge lucru inainte, de biruiescu pă turci și le iau cetățile, țările, au socotit cu ai lui frati și rude sa trimită la Beci, la chesarul soli, cu cărți despre toată țara, să să inchine chesarului și să ceara oști ajutori împotriva turcilor, ca să-i dezlipească țara de cătră turci, și să o lipească lângă chesarul de care pe turci îi amăgia ca un viclean cu cărțile lui, scriindu-le ca va să trimită soli la nemți ca să îndemneze si sa roage ca să să facă pace între împărați, să nu mai fie vărsare de sânge și altele ca acestea, cu care adormia pe turci. Turcii încă fiind supărați de atâtea războaie ce au făcut fără noroc și gândindu că le voiaste binele, i-au dat voie să trimită soli și au trimis 4 boiari, pă Iordache spătarul, fratele lui, pă Șarban comisul, pă Costandin Bălăcean, ginerile lui, pă Șarban căpitan, nepotu-său, și purcegând și ducându-să pă cale, Șarban- vodă să bolnavește aici în luna lui octomvrie; dintr-aceea boală au și murit la octomvrie in treizeci și l-au ingropat la Cotroceni. Ieșit-au cuvântul atuncea și zicea cei mai mulți din oameni că l-au otrăvit Costandin stolnicul, frate-sau, și Costandin logofăt Brancoveanul, nepotu-său, de care vreun adevăr atuncea nu să putea gasi, ce era îndoire, sau va fi, sau nu va fi. Iar târziu, prin multă vreme trecând, s-au dovedit acest lucrul, că singur Costandin stolnicul au mărturisit, că el au omorât pă Șarban-vodă, precum vom scrie mat Inaite pre largul. Inșă după Șarban-vodă au pus domnul pă Costandin-vodă Brâncoveanu, domindu Șarban-vodă ani zece...

Ion NECULCE

Era mare foamete, că fusesă țara (Moldovei) toată bejenită și nu putusă oamenii ara și nu să facusă pâne...Tâlhăret mult era. De la Cotnar în sus era țara pustie...Pâne aduce oamenii de pen Țara Ungurească și de la tătari, câte putințe... Atuncea dmnul muntenescu Șerban-vodă a încărcat pâne de a lui, arată cu

plugurile lui, câteva sute de cară, de-au dus-o la Camenița, având poronca de la Împărăție. Oamenii în târgu în Ieși arde curțile boierilor și ogrăzile și a altora, de-au arsu târgu mai giumătate, că nu era cine să aducă lemne. Viteli era scumpe, mierea era scumpă, găineli mai nu era în țară. Găina câte un leu, oul câte um potronic, oca de untu cite doi orți bătuti și un zlot, oca de brândză câte doi potronici. Bani ieșisă mulți în țară, dar bucate nu era.

Iară când au fostu în al doile anu al domniei, început-au a vini mulțime de taberi de cară tătarești cu mălaiu de vândut în Ieși. Dece Dumitrașco-vodă pus-au de au făcut miera mare si au pus de au strigat crainecul să nu cumpere nime pân-în trei dzili, că-l va înțepa care va cumpăra. Și așe au rumtu prețul mirții câte un leu bătut, și peste doo, trei săptămâni ni s-au scoborât miera și la zlot. Dece au început săracii oameni a să sătura. Numai era greu, că murise că era hămisiti...

Dmitrașco-vodă era un om batrân, grec țarigrădean de neamul lui, de Cantacozonesti. Și mai înainte vreme fusesă visternic și-n Tara Muntenească, la Gligori-vodă. Și era om nestatator la voroavi, talpiz, amăgitor, geambaș din cei de la Fener din Țarigrad. Și dup-aceste, dupe toate, era batrân și curvar. Doamna lui era la Țarigrad, iar el aice își luase o fată a unei rachierite de pe Podul Vechiu, anume Arhipoaie, care o chema Anita, țitoare, de o purta în vedeață între toată boiermea, de-o ține în brați, de-o săruta și o purta cu sălbi de galbeni și cu haine de saharand, cu șlic de sobol și cu nulte odoară împodobită. Și era tânără și frumoasă si plină de suleiman, ca o fată de rachierită. Și o trimite cu carata dornească, cu siimeni și cu vornic si cu comiși dzuoa amiazazi mari pe uliți, la feridui si pe la mănăstiri si pe la vii, în primblări. Si face și pe boieri de-și trimite giupânesăle cu dânsa. Și dupa ce vinie de la primblări, triimite giupânesilor daruri, canavete, bilacoase, cace i-au făcut cinstea de-au mârșu cu dânsa în primblare. Și dupa ce s-au mazilit, au luat-o cu dânsul și-au dus-o în Țarigrad și-au măritat-o dup-o slugă a lui, după un grec. Căutați, frați iubiți

cetitori, de vedeți ce este cmenia și curvia grecească ! Că el, de bătrân, dinți în gură n-ave. Dimineța îi înclie, de-i pune în gură, iar sara îi desclie cu incrop și-i pune pe masă. Carne în toate posturile cu turcii dimpreună mânca. Oh ! oh ! oh ! săraca Țară a Moldovei, ce nărocire de stapâni c-aceștia ai avut ! Ce sorți de viață Ț-au cadzut ! Cum au mai rămas om trăitor în tine, de mare mirare este, cu atâtea spurcăciuni de obiceiuri ce să trag până astadzi în tine, Moldovă ! Și din vreme în vreme tot s-au mai adaos spurcateli de obiceiuri, care mai înainte s-or pomeni cines la rândul lor...

Constantin CANTACUZINO-STOLNICUL

Iar când au fost văleatut 7193, mazilit-au turcii pre Dumitrașco-vodă și în locul lui au pus domn pre Costandin Cantemir-vodă. Iar când au fost 7194, august 2 dni, cu vrerea lui Dumezeu luat-au nemții cetatea Budei. Și atunci au pierit mai mulți de 40.000 de turci. Fost-au mers și Suliman-pașa, veziriul, cu mulțime de oaste turcească, ca să fie ajutor Budii, și nimic n-au folosit, ci s-au întors iar înapoi cu mare rușine.

Iar când au fost 7195, dechemvre 27 dni, bătând nemții cetatea Seghedinului ce iaste pre apa Tisei, și înțelegând veziriul de aceasta numaidecât au trimis pre chehaiaoa lui cu o seamă de oști turcești preaaalese și cu tătari impreună, ca să fie ajutor acei cetăți, pentru că oastea nemțească au fost puținei, ca 12.000. Deci fiind turcii tăbarâți far de nici o grijă, iar nemții i-au lovit noaptea făr de veste, ca la 2 ceasuri pân-în ziuo, și au făcut într-înșii o moarte mare nespusă. Atuncea veziriul neștiind de aceasta, fostu-s-au rădicat cu toate oștile, ca la 70.000 și mergând ajutor iar asupra cetății numai ce să întâmpina cu nemții, însă nu cu toți, ci numai cu călărimea, ca 8.000, și numaidecât dederă razboi față cu față, ca la 3 ceasuri... Și nu mai putură turcii sta impotriva nemților, ci numaidecât dederă dosul. Și foarte groaznic au fugit, cât venirea lor a fost în 3 zile, iar fuga lor a fost numai într-o zi, trecând Dunărea la o cetate ce-i zic Varodin. Intr-acel război fost-au și Iordache

Cantacuzino vel-spătarul, trimis de frate-său, Șarban-vodă, însă din porunca veziriului, și iar s-au învîrtejit de au venit de acolo aici în țară, la casa lui, cu mare cinste...

Iar, cind a fost leatul 7195, mesița mart, iar sultan Mehmet, împăratul turcesc, poruncit-au tuturor turcilor de au făcut oaste mare. Numai ce au rămas el cu curtea lui la Țarigrad. Și au trimis pe Suliiman-pașa veziriul cu toată puterea împărătească, poruncindu-i împăratul ca să facă război mare cu nemții nimica să nu-și dea mijlocul, pân'va izbândi. Nemții încă simțind de aceasta, venit-au cu toată oastea lor de s-au tăbărât dincolo de apa Drevii, împotriva Osecului. Turcii încă veniră, tăbărînduse dincoace de Dreva. Nemții încă văzând atâta mulțime de turci, s-au dat înapoi și s-au tăbărât la un loc unde au socotit ei că va fi bine de rdzboi. Turcii văzând așa, au crezut că de frica lor au fugit înapoi. Ci degrab trecură apa după dânșii pân'să apropiară de oastea nemțească și acolo tăbărâră, facând șanțuri și tocmind tunurile. Sumetînd mînecele făcură toți salvat mare și strigară de 3 ori: hal-ila ! hal-ila ! hal-ila ! Și numaidecât încălecară pre cai și purceseră asupra nemților cu toată pedestrima și cu toate tunurile, fiind tunuri-mai mici 130 și mari, ce le zic banimez, 4. Și așa cu mare îngrozire și groaznici făcură năvală mare asupra nemților, lovindu-se față în față în mijlocul câmpului. Iar nemții nimic nu-și dederă mijlocul, ci sta toti ca un munte nemișcat, pînă le dede Dumezeu ajutor și putere mare, cât unii să batea în față cu dânșii, iar alții i-au luat pă denapoi, pe despre tunuri. Si fiind turcii ocoliți despre toate părțile, căzu asupra lor mare frică cât numai ce tremura și nu știia ce fac. Iar nemții vitejește-i tăia și-i omoria, cât de-abia a scăpat veziriul cu puținii turci, tar ailalți au perit acolo. Zic cei ce au fost acolo și au văzut cu ochii lor, 10.000 și mai mult să fie perit acolo...Iar sultan Mehmet, împăratul, înțelegând aceasta numaidecât au omorât pre Sulimam pass, veziriul. Iar turcii, câți au scăpat din război, iniceri, capigii, încă au venit dupe veziriul la Țarigrad și numaidecât au mazilit pre sultan Mehmet și ridicară pre un frate al lui ce au fost închis, anume

sultan Suliiman, ca să fie el împărat turcilor, iar pre fratele său îl închiseră în locul frăține-său. Și puseră alt veziriu, anume Sius și alți pași. Iar după aceea, capigiii și inicerii făcură gâlceavă mare asupra împăratului și a veziriului ca să le dea 6 lefi. Și au omorât pre mulți până de abia i-au potolit și s-au așezat împăratul și veziriul cu pace.

Și au trimis cu aga caftan la Șarban-vodă, sa fie iar domn cum au fost. Acest războiu, ce scrie mai sus, făcutu-s-au la august 4 deni, 7195...

De aicea începem de un războiu ce au mai făcut turcii cu nemții... din sus de Belgrad, lângă apa Drivei... făcându-se multă vărsare de sânge într-amândoua părțile până s-au umplut zile 32. Iar când s-au făcut august 6 deni 7196, au dat Dumezeu de au fost izbânda creștinilor. Au tăiat pre turcii tot și cadănele lor, și mari și mici. Perit-au creștini mulți, fiind cu dânsii amestecați. Și toate trupurile lor le-au tras la marginea Dunării, până au măturat toată cetatea de spurcăciunea lor. Și nici așa nu i-au lăsat, ci i-au înfășurat câte 2 și câte 3 la o sfoară și i-au înecat în Dunăre înotând trupurile lor, cât la multe locuri se strângea mulțime de trupuri, de se făcea naglabie, cât și apa mult să oprea. Și așa s-au preumblat acele trupuri fără caice, până ce vor fi dat și în Marea Neagră.

Și trecura o seamă de oști dincoace de Dunăre, de au luat Caravansebeș și Lugojul și Rusava și Cladova. De acolo au rădicat o seamă de oști nemțești fiindu-le cap Viteranie generaleșul, de au trecut în Țara Românească și s-au tăbărât la Turnu Severinului.

Atuncea Șarban-vodă de aceasta înțelegând, degrab trimise pre nepotu-său, Costandin Brâncoveanu vel-logofătul, cu cărți la Viteranie generaleșul, cu multă rugăciune și cu multe daruri scumpe, ca să se întoarcă înapoi iar, ca nu cumva, simțind turcii, vor zice ca iaste țara haină și vor porunci tătarilor de vor veni aici în țară să o robească. Atunci Viteranie generaleșul, înțelegând de aceasta, numaidecât s-a rădicat de acolo cu toată oastea lui de au venit pre sub munte până la Câmpul Lung.

Șarban-vodă iar au trimis pre frate-său, Mihai Cantacuzino biv-vel-spătarul și pre gineri-său, Constandin Bălăceanul vel-aga, de s-au întâmpinat cu dâșii la Câmpul Lung, fiind și Brâncoveanul acolo, tot cu ei, facând multă rugăciune până s-au rădicat de acolo, de au trecut la Brașov și s-au așăzat acolo cu toate oștile, să ierneze...

URGAREA ÎN TRON

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

**despre alegerea lui Io Costandin - voievod,
așa cum a văzut-o necunoscutul autor
pentru ca apoi să se întărească sau să se
completeze faptele prin cele scrise
de către cronicarii cunoscuți ai vremii**

Multe și vrednice de auzit istorii sânt de faptele ce s-au întâmplat în zilele domniei lui Constandin-vodă Brancoveanu, care mă voi nevoi a le scrie cât voi putea.

De vreme ce au murit Șarban-vodă, precum s-au zis mai sus, boierii cei mari și al doilea, carii se întâmplase în București s-au strâns totți în spătăria cea mică, noă, care-i zic cu stealile, fiind și patriarhul Dionisie șeheroglanul, care-i zicea și muselimul din petnarii împărătești, fiind Cantacozinilor rudă; era și vlădica Theodosie, mitropolitul țării, și au sfătuit pe cine vor pune domn în urma lui Șarban-vodă întru care vorbe că nu este bine să facă zăbavă a nu pune domn și nu este bine să meargă la Poarta turcească să ceară domn pentru două pricini: una că prin delungarea vremii, fiind oști streine nemțești, care fiiind nevoitori de a coprinde țări și locuri întru lauda împăratului lor nemțesc, pot să vie și să-și rădice domn despre partea lor, să cuprinză țara, și în urmă Inca fiind turcul puternic va vrea să nu lase țara și cu multe pagube și vărsări de sânge se va îndrepta. A doaa pricină socotia că mergând la Poartă sa-și ceară domn pe indelungarea vreamii pot să mai sfătuiască unii și alții într-alt chip ca să nu priimeasca cele ce vrea cei mai mari, întru care neuniciune pagube ar fi făcut și vrăjrmși având, cei mari, gindia ei că pot să dea bani turcilor și să puie domn strein, măcar și din feciorii de domn ce era la Țarigrad și atunce

ar fi fost pagubă și rea primejdie Șaităneștilor ce stăpânesc țara și așa, cu acestea și ca cu de acestea gânduri fiind, nevoia cu tot mijlocul ca să rădice domn de pământ și curând pentru ca să să așaze gândurile tuturor și a vrajmăsi, și a altora... Și făcură socoteala ca Costandin logofătul Brancoveanu este neam de al lui Matei-vodă și are și alte bunătăți, blândețele și altele; să-l rădice pre dânsul domn ca și om este în vârstă, de va putea chivernisi domnia cum să cade, în vreme ce este țara ocolită de oști și de primejdii, măcar că doamna lui Șerban-voda ruga pe unii, alții, și încă au chiebat toți buluc-bașii șiimenii lor și le-au dat bani să stea, de nu să poate într-alt chip și cu arme, să puie pe fii-său Iordachie domn...

Ion NECULCE

Șerban-vodă făcuse gătire mare de oști în Țara Muntenească, și facuse câteva vase, seici, la Arges, cu zahară, de sta gata să coboare pe Dunăre. Și s-agiunseră cu toate capeteli sârbimei pe di ceia parte de Dunare și trimisesă și la nemți pe frate-său Iordachi spătarul și pe ginere-său aga Bălăceanul, ca să vie cu o samă de oaste nemțească. Agiunsesă și la Moscu, să să scoboare la Crim.

Si stând împotriva sfatului cu cneadzu mare, cheltuit-au Șerban-voda de l-au otrăvit, ca să nu mai hie potrivnic sfatului. Agiunsesă și cu craiul Sobetchi, ca să să scoboare în gios la Bugeag. Și așe și el să porceagă cu aceaste gătiri, să apuce Țarigradul, când or hi turcii la Beligrad, la nemți. Numai era pedică Cantemir cu Cupăreștii, ca-l tot pârâie la Poartă. De ce Șerban-vodă, vazănd împidecarea lui Cantemir-vodă, au strânsu câțiva boieri moldoveni ce era în Țara Muntenească pribegi, unii de frica lui Cantemir-vodă, alții pentru frica poghiazurilor leșești. Strânsu-i-au pe toți la dânsul la sfat, la București. Și-au ales pe Ilie Draguțescu să-l facă domnu în Moldova, cu toată cheltuiala lui, ca să mântuiască de Cantemir-voda, să nu-i mai fie pedică. Și n-au zăbăvit dup-acesta sfat Șerban-vodă ș-au și murit. Dăic să-l fie otrăvit frații lui,

stolnicul Costantin și spătarul Mihai, că era un om groaznic: nu veghe nimarui voia. Om mare la stat cu ochii ca de bou, harnic, darnicu, milă făce mare la streini, la slujitori. Cheltuie mult să-și facă nume, iar nu să strângă. Cantemir-voda încă de aceste oblicnd de toate, pârăsă la Poartă pe Șerban-vodă. Și turcii nu pute să-l mazilească, că se teme de numeli lui Șerban-vodă, ce scriseră la hanul să să gatedze să margă să iernedze în Țara Muntenască, să prindă pe Șerban-vodă. Ce gătindu-să hanul, i-au si vinit veste c-au murit. Ce gindește omul nu dă Domnul ! Că cine știe la ce cumpănă aru hi vinit și Țara Mluntenească, de n-ar hi murit atunce...

Radu GRECEANU

Costandin Brancoveanul... lângă oasele lui Șerban-vodă aflându-să și de cele ale morții ce trebuia grijind; iar sfatul și toată adunarea boierimei ce se afla la Mitropolie, au trimis pe Preda Brățășanul vel-pitar, i Radu Golescul, de l-au poftit ca să meargă acolo... și așa mergând, toți nunaidecât la un cuvântu fiind, ca să priimească stapânirea țării l-au poftit... Fiind dar precum am zis adunarea toată la Mitropolie, toată boierimea țării și slujitorii, și Dionisie patriiarhul Țarigradului, care atuncea aicea să afla, si părintele Theodosie mitropolitul țării, era și un capigi-bașa împărătesc anume Ahmet aga, care mai înainte venise cu trebi la domn și alți bogați agi, care atunci în țară se afla.

Deci văzând și ei cu toți alegirea și socoteala cea de obște ce să făcuse pentru domnie, iar capigi-bașa numaidecât pre acest Costandin Brâncoveanul vel-logofăt cu caftan l-au imbrăcat, și așa boiarii împreună cu arhieriei luându-l, în biserică au mers și, ducându-i părintele patriiarhul în oltar, moliftele de domnie i-au cetit, sfântul prestol înconjurându-l după cel ce domnii dup-obiceiu să încoronează.

Decii ieșind den biserică, îndată și calul domnescu i-au adus cu toată podoaba, și toți slujitorii și toată orânduiala domnească fiind, au încalecat și la curtea domnească cu cinste și cu pompă

mare au mers; și întâi în biserica domnească au mers și au intrat, și cântând axion după obicei, sfinteli icoane au sărutat și jurământu acolea cu boiarii încredințându-să, în sfinta evanghelie ca cu măriia-sa în dreptate să ție, după aceea în casele domnești în divanul cel mare suindu-să, în scaunul domnesc au șazut și cu tunurile dând, mare bucurie în toată poliția s-au facut de domnie noao...

Radu POPESCU

Leat 7197. După ce au murit Șărbăn-voda, Costandin stolnicul Cantacuzino și cu o seamă de boiari, ce să întâmplasă în București, s-au strânsu toți la Mitropolie și fiind patriarh Dionisie Șeher-oglan și întâmplându-să și un capigi-bașa împărătescu, cu alte trebi venit la Bucureși, l-au chemat și pă el acolo la Mitropolie și au făcut alegere pă care vor pune domnu și au găsit cu sfatul lor să puie pă Costandin Brancoveanu și îndată aducând caftan, capigi-bașa au luat caftanul și l-au îmbrăcat pă Costandin Brâncoveanu. Decii au intrat în beserică și i-au cântat mnogaleta după obicei, și mai aducându de la curte și toată slujitorimea, și meterhanea, și toată rânduiala ce se cade domni și au ieșit din beserică, și încălecându au venit în curtea domnească cu halai și iar în beserică intrându, era gătit tatrapod cu evanghelia deasupra și șazănd în scaun au pus pe toți boiarii de au jurat pă evanghelie că-i vor fi cu dreptate și vor sta cu dânsul, măcar la ce primejdie i-ar veni, care jurărmânt și cu zapis mai pe urmă l-au întarit...

Constantin CANTACUZINO - STOLNICUL

Atunce Costandin-vodă au strigat catră toți boiarii cu glas de bună cinste zicându-le: "Iată am ascultat eu rugăciunea voastră de mi-am lăsat toată odihna și toate moșiile mele și mai mult fără voia mea m-ați rădicat domn. Acum dacă să cade și dumeavoastră să vă arătați credința cea adevărată, cum că vă veți afla în toată vremea lângă noi, cu slujbă dreaptă și credincioasă, și veți face toate poruncile domniei fără nici o

îndoială, precum și noi ne făgăduim să aveți dumneavoastră și toată țara de la noi dreptate.”

Asijderea și boiarii îi răspunseră “Cum de vreme ce au dăruit Dumnezeu pe măriia-ta cu domniia după pofta noastră, suntem bucuroși foarte să ne dăm credința neclătită”. Și câte unul, câte unul pre rând, fiind sfânta evanghelie așezată în mijlocul bisericii, puseră mâinile toți pre dânsa, jurându-se și legându-se cu numele marelui Dumnezeu, cum vor sluji domnului lor, cu credință și cu mare dreptate, dând la mâna domn-său și o scrisoare a lor încredințată, precum iaste mai sus scris.

Isprăvindu-se aceasta, cu toți dimpreună se închinară și ieșind din biserică, suindu-se toți în casele domnești, șezând în cinstitul scaun, alergară către dânsul toți boiarii, mari și mici, și toate gloatele sarutând mâna, zicea: “Intr-un ceas bun să ne fii măriia-ta domnu și să ne stăpânești cu pace în toată viața măriei-tale”. Și aciași porunci Costandin-voda tuturor logofeților domnești de scriseră cărți pre numele lui la toate târgurile și la toată țara, dând veste de pristăvirea lui Șerban-voda și de domnie noao a lui Costandin-vodă...

Șerban-vodă au domnit ani 10, iar vârsta lui au fost, când au murit, de ani 55. Și cât au fost el domn mult au pătimit, mai vârtos pentru țară, că vrăjmașii nu-l lăsa, ci-l necăjia în tot felul ca să-l surpe din domnie, să poată hrăpi țara, mai vârtos grecii țarigrădeni; iar Dumnezeu tot nu l-au lăsat, nici-și da mijlocul ci pre turci îi biruia cu banii, iar pre greci îi biruia cu alte meșteșuguri; pre toți vrăjmașii lui i-au supus, pre unii cu moartea, pre alții cu închisoarea, cât nu mai putea scăpa nici unul, ci de frica lui să ascundea toți în toate găurile, că-i dedese Dumnezeu minte și chibzuială mare. Și chipul lui era groaznic, cât să sperea de el și păgânii și alte țări. Și în zilele lui nimeni n-au cutezat să-i calce țara pâna la moartea lui.

Iar doamna lui, Mariia, cu fiu-său Iordache și cu pat ru cocoane au rămas în urma lui Șerban-vodă cu mare jale și cu multe lacrimi vărsate...

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

**despre înscăunarea noului domn,
despre intrigile ce se ȋes odată cu ea,
poftele famliei celui răposat și ale altora
ce trag spre relele dinauntru și dinafară**

Doamna lui Șărbănu-vodă ruga pe unii, alȋii și încă au chiebat toȋi buluc-bașii și siimenii lor și le-au dat bani sa stea, de nu să poate într-alt chip și cu arme să puie pe fii-său Iordachie domn.

Dar norocul nu i-au slujit, așa cum vrea ea, ci toȋi cu un cuvânt au zis că Iordachie este mic și nu va putea chivernisi țara într-atâtea răzmir i țe ce se afla, oștiri nemȋii cu turcii, ci om de vârstă să punem care s-o poată pazi și a îndrepta pă noi și pă săraci.

Și aleseră pe Costandin logofătul Brancoveanu să le fie domn. Și să rădicară cu toȋii din curtea domnească și merseră la Mitropolie, unde este obiceiul a să pune domnii și îndata ce au sosit acolo au strâns oștile și au trimis un boiaru de au chiebat pe Costandin logofătul Brâncoveanu de la curte, că rămăsese acolo. Și porunciră să aducă comișăii al doilea cal domnesc. Și îndată ce sosită acolo ziseră cu toȋii: "Logofete, noi cu toȋii pohtim să ne fii domn".

El zise: "Dar ce aș avea eu cu domniia, de veme ce ca un domn sunt la casa mea; nu-mi trebuiește să fiu". iar ei ziseră: "Ne rugăm, nu lăsa țara să între alȋi oameni sau răi, sau nebuni să o strice, ci fii !"

Și-l luară de mâini și-l împingea de la spate. Și acoloa fiind și un capegiu împărătesc pentru trebi împărătești, il duseasă și pă el la Mitropolie și duseră caftan la capegi-bașa al împăratului, de l-au îmbrăcat cu caftan, și intrară în biserică de i-au citit moliftele de domnie, și au mers de i-au sărutat toti mâna, zicându-i mnoga leata.

Deaci, ieșind afară, calul domnesc era gata; ci au încălcat și înainte mergând oastea și pă urmă boerii, toti pogorără spre curtea domnească tragând clopoȋile la Mitropolie. La curte au gătut 3 tunuri să le dea când va șădea în scaun și surlari, trâmbițașii domnești și turcești, le-au dat poruncă să să gătească

să zică când va şădea în scaun domnul; carele, după ce au intrat în curtea domnească cu gloatele, au descălicat dinaintea bisearicii domneşti şi au intrat în biserică cu boierii, şi sărutând icoanile, au şăzut în scaun şi iar au zis mnoga leata.

Deci, fiind mâlcomire, era acoloa şi părintele patriiarhul Dionisie şi vlădica. Începu să zică domnul: “Boieri dumeavoastră, bine ştiţi toţi că eu am fost la casa mea ca un domn, trait-am cum am vrut, nimic lipsindu-mi şi domniia aceasta eu nu o pohtesc ca să-mi inmulţesc grijile şi nevoile, ci dumeavoastră m-aţi pohtit şi fără voia mea m-aţi pus domn în vremi ca acestea turburate, încongiuraţi de oşti de vrajmaşi; ci dar acum iar întreb: este-vă cu voia tuturor?” Aciaşi toţi răspunseră: “Toţi voim, toţi pohtim”.

Zise iar: “Deacă pohtiţi toţi mi-e voia şi mie să-mi daţi un juramânt înaintea lui Hristos precum veţi fi cu dreptate şi de ar veni vreo primejdie domnii mele, despre vreo parte, să staţi cu mine toţi”. Şi ziseră toţi să fie aşa şi merseră boierii cei mari întâi la icoană şi începu logofătul al doilea a zice jurământ pe o foaie de hârtie, scris precum îl socotise mai înainte şi după ce au sfârşit zisa, precum fusese scris, ziseră amin toţi şi începură a săruta boiarii icoana.

După aceea ieşira din biserică şi s-au suit în divanul cel mare si şăzu domnul în scaun şi făcură armaşii semn la tunuri, la zicători şi toţi odată începură a zice, a slobozi tunurile; însă 2 tunuri s-au slobozit, iar unul nu s-au putut slobozi; de care zicea mulţi ca va fi acesta un semn rău, însă pe urmă s-au văzut că sunt băbeşti cuvinte. Şi în zicăturile acelea mergea de săruta mâna domnului de la mare până la cel mai mic.

Deacă au isprăvit aceasta, s-au rădicat domnul de au mers în spătăriia cea mică cu stealile şi au chemat gămăticul grecesc, logofătul rumânesc, azagiu turcesc şi au început a învăţa cărţi a scrie. Unile la capichihaiele, altele la paşa seraschiariul si la vizirul întru care scriia ca domnul Şarban-vodă murind şi fiind vrajmaşii împăratului adecă nemtii în spinarea ţării noastre, temându-ne să nu afle că au murit domnul şi nefiind altul în

loc, să aducă ei alt domn să puie în țară, carele cu multe pagube ale țării s-ar fi scos, am socotit și am pus domn între noi, care este și nepot lui Matei-vodă și pe cum acela cu dreptate au fost împărăției și mai cu dreptate va fi acesta și poruncile împărătești toate le va plini, și-1 luăm noi asupra noastră cum va fi așa cum zicem. Numai ne rugăm ca să fie și cu voia mărilor voastre, că streini nu pohtim, că am avut mai înainte streini, ci multă pagubă au făcut țării. Și altele ca acestea au scris și au gătit boieri de au trimis pa unii drept la Odrii, pă alții la serschiariul de la Baba, ca să facă și serschiariul carte la viziriul, adeverind că țara au venit la el și l-au pohtit și pentru că să nu faca vreo turburare despre nemți, fiind aproape, l-au facut domn și i-au trimis caftan. Și cu acele scrisori ale pașii au trimis un haznadariu al lui împreună cu boierii la Odriiu, pe care boieri i-a intrebat pașa: “Mai trimis-au alți boieri înainte la Odriiu, au n-au mai trimis, au numai prin mine așteptați să vă fac treaba?” Ei au zis ca alții nu s-au dus și că nădejdea noastră la măriia-ta ne este. Pașa înțelese, poate-fi, c-au trimis boieri la Odriiu, mai înainte si-i părea rău, însă nu credea de tot, ci au dat 2 perechi de cărți unile cum s-au zis mai sus, bune si de folos domnului, iar unele împotriva domnului...

Radu POPESCU

Dupa aceia s-au suit in casă si au început a scrie cărți la Poartă și la Mustafa-pașa sarschiariul, ce era la Baba, si au trimis boierii spre amândouă părțile, dar Poarta, auzindu, foarte s-au mâniat căci au făcut rumânii domnu, far’de știrea stăpânilor și sta lucrul în cumpănă ca să nu-1 lase pă el să fie domnu, ci să puie pe altu, care vor vrea ei...

Ion NECULCE

Cantemir-voda și Cupăreștii, s-au mai apucat și de un alt danțu asupra muntenilor, și muntenii asupra lor. Țineți-vă, saracelor țari, dacă sânteti putencioase, de acmu să biruiți nevoile din pizmele vechi la ce s-au început să să lucredze !

Era un boier de mult priibag din Țara Muntenească în Țara Ungurească, anume Stoica paharnicul, și și cu alții mai mici, iar munteni pribegi, încă de când au luat domnia Șerban-voda. Chematu-i-au Cantemir-vodă de la Brașov aice la dânsul în Moldova. Ș-au început a face pâna și harzuri la Poartă, a pâra pe munteni cu feluri de feluri de pâri, cum sântu haini și bogăți. Ce Poarta dintaiu i-au îmbucurat. Și i-au trimis Constantin Cantermir-vodă la Poartă la Cuparesti, la spătarul Lascarachi cuparul, fiind capichihaia lui Constantin Cantemir-voda, să pârască pe munteni și să isprăvească domnia lui Cantemir-vodă în Țara Muntenească...

Radu GRECEANU

Și așa, toată isprava și așazarea dcmniei făcându-să, apoi mariia sa Brancoveanul socoteală au făcut ca să trimită la boiarii de la Beci ca era duși soli la nemți, să le facă știre în ce fel lucrurile s-au strămutat; și așa, pă Preda spătarul Pircoveanul cu cărți la Beci l-au trimis, la boiarii care s-au zis mai sus ce era soli trimisi de Șarban-vodă făcându-le și lor știre atât de petrecerea răposatului Șarban-vodă, cât și de înălțarea domniei mării-sale lu Costandin-vodă.

Deci mergând Preda spătarul încă pre cale i-au ajuns pre boiari nesosiți la Beci, căroră vestindu-le și de una, și de alta, despre o parte mare întristare coprinzându-i de moartea lui Șarban-vodă, iar despre altă parte de domnia mării sale lu Costandin-voda s-au bucurat, afară den Constantin aga Bălăceanul, și așa dimpreună pâna la Beci au mers, și la împăratul neamțului solii și-au dat, după cum rânduită era de Șarban-vodă, așa și despre mării-sa Costandin-voda; și făcându-li-să priimire cu cinste, dupa aceia toți aceialalți la un gând era, afară den Costandin Bălăceanul, căruia vestirea domniei lui Costandin-vodă peste voie fiind, altele mai de demult în inima lui hrănind și socotind, la mare mâhnire au venit, și în zavistie vrăjmașul adevărului l-au adus, și cu tot feliul de vrăjmășie asupra țării și domniei s-au întorsu,

nesocotindu-și ticălosul binele și folosul casei și al capului lui, și cinstea carele de la mariia-sa Costandin-voda era să aibă, avându den boierie dragoste și frăție cu dânsul, ci cu minte cuvântul carele zice (grecește)...că zavistia nu știe a alege cela ce iaste de foios.

Ci multe amstecături au făcut, cuvinte împotrivnice pre la cei mari de acolo de la nemți semănând pentru bolarii carii să afla cu dânsul acolo, adecă de Iordache spătarul și de Șarban căpitanul, și multe rele pentru dânșii zicându, până în cea de apoi acești doi boiari, acolo la Beci den porunca împărătească s-au oprit, ca să nu vie în țară, și el luându-și voie să vie, și pre Șarban comisul Vlădescul cu dânsul au slobozit, cu carii împreuna și Ceachi Laslo, ungur de fel, un hiclean, înșălător și mare mincinos, de acolo s-au trimis cu răspunsurile, care boiarii aceștia solie mersese și cu toții pân'la un loc viind, iar Costandin aga Bălăceanul, cu ficlesug la inima lui fiind și ajungându-l și cărțile de la soacră-sa, doamna lui Șarban-voda (sârbcă de fel din Nicopole, fata Ghietii neguțătorului de abale), ca să nu vie în țară, s-au oprit la Sibiiu, nicidecum în țară să vie vrând, și așa numai Șarban comisul Vlădescul împreună cu Ceachi acela au venit...

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

despre “pohtele” care apar și de cealaltă

parte a taberelor și despre

„învârtoșirea” dușmanilor

la intrigi care pregătesc războaie

Pașa înțelese, poate fi, că au trimis boieri la Odriiu mai înainte și-i părea rău, însă nu credea de tot, ci au dat 2 perechi de cărți: unile cum s-au zis mai sus, bune și de folos domnului, iar altele împotriva domnului. Și au învățat pa haznadariul lui, zicându-i: “De nu vor fi mers boieri alții la Odriiu să le facă treabă și ramâne treaba lor numai pe mine, tu să dai ceste darti, iar de au de trimis boieri acolo, având mai bună nadejde într-alții și vor fi vrând numai să-și răză de mine, de obrazul meu,

tu să dai aceste cărți”, și i le-a semat.

Și mergând de olac la Odriiu și văzând că sânt boieri alții la Odriiu, au vrut să dea cărțile cele de împotrivire, dar boierii încă știind lucrul acesta, că-l aflase încă fiind la Baba de la iazagiu pașii, îndată cu toți au căzut la haznadariul acela de s-au rugat să nu facă aceasta și dându-i și 5 pungi de bani, au dat cărțile cele de folos și au făcut și viziriul cum a scris pașa seraschiiariul, că era viziriul și ălalți meghistani îndoiți pentru această domnie și cam cu părere rea, căci întâi s-au rădicat rumânii, deacii le-au făcut știre și zicea: deacă rumânii scot domnii și pun domnii, dar noi ce sântem aici și ce păzim aici ? Ci lucrul în cumpănă sta și putința jalba cât de mică și cât de puținii oameni de țară să fie fost, n-ar fi luat domniia. Dar toți rumânii vorbindu-l pentru blândețele ce arăta pentru toți, n-au rădicatu-sa nimeni cu nici o pără și și ajutând și cărțile pașii, și banii ce se făgăduiră pentru-ascuns, au voit și turcii de i-au dat domniia și i-au trimis și carte împărătească, și a viziriului, și caftan cu capegiu, înaintea a căruia i-au ieșit domnul cu toata oastea și cu halai mare în deal la vii, în marginea tufelor. Și împreunându-se cu turcul au venit în București, puindu-i și cuca în cap până au intrat în București, în divanul cel mare și acolo citind cartea sta domnul și toți în picioare cu mîlcomire, care carte sfârșindu-să o au sarutat domnul, și l-au îmbrăcat cu caftan și l-au pus în scaun. Aciași făcură semn tunurilor și muzicelor și toți începură deodată a da cu tunurile și a zice cu muzicele și boierii a săruta mîna domnului cu alte gloate. Sfârșind aceasta, turcul s-au dus la gazdă, unde-i gătise, domnul au intrat vesel înăuntru și de atuncia înainte să știa domn adevărat.

Să venim dar iarași la prochimen. Întru aceea zi ce s-au zis că s-au făcut domniia lui Costandin-vodă și scrise scrisorile și trimiseră boieri cum ați auzit, Șarban-vodă mortul zăcea ca un om den cei proști, numai cu muierea lui și cu fetele lui plângând și, zicând: prădatele de ele și de domnul sau și de domnie; că avuseseră nădejde să puie pe fii-său domn, dar n-au vrut

Dumnezeu și tiraniile tătâne-sau, ce facuse boierilor și săracilor țării și încă de la o vreme nici muiera lui, nici fetele lui nu șadea lângă dânsul, că-și strângea averea și o ascundea, că-i era frică să nu-i ia averea Costandin-vodă; iar bărbatul ei zăcea pe o masă stârvul, părăsit de toți până a doua zi dimineața.

Deaci l-au rădicat cu cinste domnul și l-au dus la Cotrăceni, la mânăstirea lui, de l-au îngropat și s-au dus.

După aceasta au trimis domnul pe vărul mării-sale, pe Preda spătarul, feciorul lui Trufanda, de olac după boierii soli, cari-i trimisese Șarban-vodă la Beci, la împăratu nemțesc Leopold ca să-i ajungă să dea știre cum că au murit Șarban-voda și din elexia țării, adică alegerea, s-au pus Costandin-voda domn și cele ponturi care le-au făcut Șarban-vodă de le-au dat solilor să le dea la împăratul, acelea și măriia-sa le primește. Pre cari i-au ajuns în Țara Ungurească de sus, la o cetate ce se cheamă Pojun, unde coroana craii Țării Ungurești sta, aproape de Beciu, care vești dându-le solilor, întâi întristăciune au avut de moartea lui Șarban-voda, apoi unii să întristă, căci s-au pus domn Costandin-vodă și nu altul. Iordache spătarul și cu Șarban căpitanul Cantacuzino zicea că nu s-au căzut să lipsească domnia de la mâna Cantacozinilor și altele zicea împotriva domnului...

Radu GRECEANU

Și au trimis boiari la Poartă, la împărăție, anume pre: Ghincea vel-vornic, i Alexandru vel-clucer, i Pirvul logofăt Cantacozino, i Preda Brătășanul și alți mulți boiari, cu arzu-magzaruri de la toată țara, dându în știre pentru domnia mării sale, iar pre alți boiari, anume pre: Dumitrașco Caramalaul vel postelnic, i Socol vel-medelnicer, i Vergo vel-portar capichihaia lângă serascheriul fiind, l-au trimis la pașa serascheriul anume Mustafa-pașa, care era cu oștile la Baba. Așijderea pe alți boiari, anume: Mihalcea șătrariul, i Costandin clucer Ciorogârleanul, au mat trimis la hanul Selim Gherei, întimplându-să a fi și el atuncea în Bugeac.

Deci, după ce au mers boiarii la Poartă și au făcut știre la împărăție, cum că nu poștește tara pre altul fără cât pre măriia-sa, dat-au Dumezeu și împărăției năstav și au lăsat după a țării poftă, alegire și rugăciune, și numaidecât și schimni-aga au trimis anume pe Ismail aga-capigilar-chihaias al veziriului, cu caftan de domnie; iar dupe acestea nu multe zile trecând, venit-au și boiarii de la Poartă cu steagul domniei și cu tuiurile.

Și așa, toată isprava și asăzarea domniei făcându-să...

Radu POPESCU

Numai norocu lui Costandin Brancoveanul, și banii și cărțile saraschiiariului i-au ajutat de l-au lăsat să fie domnu, căruia și caftan i-au trimis, și cucă cu aga turcu, la care ieșindu înainte cu pompă domească au venit în București, dându cu tunurile și altele facându după obicei...

Constantin CANTACUZINO-STOLNICUL

Au început a să griji de toate cele ce trebuiesc pentru îngroparea lui Șerban-vodă. Iar a doa zi rădicat-au cinstitul trup și-l duseră cu mare cinste la sfânta mănăstire din Cotroceni, unde iaste hramul uspenie bogorodite, care iaste făcută de el cu toată podoaba ei încă den temelie. Și fiind acolo adunați doi patriarși ai Țarigradului, anume Dionisie și Parthenie dimpreună cu părintele Theodosie mitropolitul și cu mulțime de egumeni și de preoți, de-i făcură pogrebania cumsăcade și toți blagoslovindu-l, dederă-l gropii în biserică după jețiul cel domnesc, fiind mare jale și plângere de dogma lui și de coconii lor, și de frații lui, și de toate rudeniile, zicând toți "Dumnezeu să-l iarte!"

Și-i făcură pamâme mare cu bani la săraci, cu bucate multe.

Și de acolo se întoarse Costandin-voda iar la scaunul lui și tot într-aceia zi fost-au trimis la Poartă pre o seamă de boiari, pre alta i-au trimis la pașa, care au fost sarascheriu la Oblucita, unde-i zic Cartal, pre alții la hanul tătărăsc cu cărți scrise pentru moartea lui Șerban-voda, făcând mare rugăciune pentru

Costandin-vodă, să-l lase să fie domn precum l-a poftit țara.

Oh, mare minune și mare milă făcu Dumnezeu cu dânsu, că preste 2 săptămâni sosiră la Costandin-voda de toate părțile veste bună. Întâi pe drum de la împărăție veni Pârvul logofătul Cantacozineanul cu veste bună, cum s-au tocmnit domniia numai în 8 ceasuri și în urma lui au sosit un agă mare, turcu, împreună cu Dumitrașco Caramalăul, îmbrăcând pre Costandin-vodă cu caftan de la împărăție pentru domnie noao. Și-l puse cu mâna lui de șezu în scaunul cel de domnie dând cu tunurile, făcut-au întru toți mare bucurie de domn tânăr.

Când au șezut Costandin-voda domn, fost-au cursul anilor 7197, mesia octombrie 29 de zile, luni la 10 ceasuri de zi, iar vârsta lui au fost de ani 34...

Iar doamna lui Șerban-vodă, Mariia, cu fiu-său Iordache și cu patru cocoane au rămas în urma lui Șerban-vodă cu mare jale și cu multe lacrimi vărsate.

Iar Costandin-vodă nu i-au lăsat să fie atâta obidiți, precum au fost mai nainte alte doamne rămase sărace de domnii lor, ci le-au dat mare cinste. Și n-au lăsat pre doamnă să o bântuiască cineva, ci o au lăsat la casăle ei, să se odihnească cu coconii ei și să-și ție satele și moșiile și tot ce va avea, cu bună pace. Asijderea și slugile ei câte au avut, le-au făcut cărți de milă ca să slujeascg acei case până vor fi...

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

**despre alte pricini de înfruntare unde
dușmănia împotriva domnului se amestecă și cu
toate poftele asupra țării
ale celor care spun că vor să o elibereze**

Si cercând pă Șarban comisul de ce n-au vrut (Bălăceanul) să vie, alt nu putea da seamă, fără cât zicea să-i fie venit scrisori de la soacră-sa, doamna lui Șarban-vodă, întru care scria să nu vie, spuind că are multe necazuri de Costandin-voda. Iar deacă va veni și el mai multe necazuri se vor înălța asupra casii aceea si acelea văzând s-au oprit. Altii zicea, den slugile lor, carii

mersese la Beci, că nu era aceea nimic, ce s-au zis de Șarban comisul, ci din purcederea lor din țară tot gâlcevi și certî între dâșii au fost. Unii vrea unile, alții vrea altele și mai vârtos ca Iordachie Cantacozinul batjocorii pre toți cum vrea, dintru care batjocură s-au născut vrajba și încă și altă pricină, că bănuia Iordachie spătarul și Șarban căpitanul oprirea lor la Beci, precum ar fi umblat ceilalți doi, soții ale lor, Vlădescul și Bălăceanul, într-ascuns la curtea împărătească de au făcut pa cei mari de au slobozit pre el și pre ceilalți au oprit; care lucru au scris și în țară la Costandin-vodă și la ceilalți Cantacozini de întâmplarea ce au avut; de care, cum unii zicea, temându-să Bălăceanu, n-au cutezat să vie în țară. Iară Șarban comisul au venit cu Ciachi Laslo. Și lui Ciachi Laslo dându-i-se răspunsurile de la domnul, s-au întors îndărăt la împăratul lor, având împreunare cu domnul la Mogoșoaia.

Bălăceanul Costandin, acolo la Brașov șazănd, îi umbla mintea lui cu vrednicie socotea ca este. Însă să înșăla ca un Bălăcean, că Bălăcenii totdeauna își întindea mintea după niște păreri nebunești, adecă dupa vitejii, precum și tată-său Badea vornicul Bălăceanul, în zilele lui Antonie-vodă, au ucis niște neguțatori moscovlii, împreună cu cari era și călugări merși pentru milă la Mosc. Pe toți omorându-i cu o soție a lui ce-l chiema Buta, averea le-au luat, de care prinzând domnul de veste, au cercat pe Buta și l-au aflat și cu dreaptă judecată l-au înțepat în movila den marginea târgului, despre Dudești, iar pe Bălăceanu l-au lăsat. De acest feliu de viteji era Bălăcenii. Însă cu acele păreri nebunești ce era Costandin Bălăceanul au găsit soție asemenea lui, pe un ghenarariu ce-l chiema Haizler, carele era mai mare peste neamții din Ardeal, pe carele, cu avuție ce avea Bălăceanu, îl făcuse prieten și începea a lucra ficlesug asupra țării și a domnului, îndemnând oștile nemțești să pogoare în țară și cu ai țării dimpreună să pourcează asupra turcilor, să taie și să mântuiască țara de robii turcilor cea păgânească.

Ci dar acestea toate le socotiia și le sfătuia în deșărt,

acoperindu-le nebuniia priceperea si orbindu-i, orbindu-i rău bogăția a nu vedea mulțimea turcilor, și a tătarilor și puțina lor oaste ce o avea în Ardeal; că nu era mai mult decât 3 mii sau 4 mii de oameni neamți si li se părea că, cu nebuneasca lor vitejie, cu această puțină oaste a lor vor birui toată puterea turcului și a tătarului. Carele turcul de la Răsărit sculându-să au venit pe-ncet-încet și au biruit domnii, craii, împărății mari și puternice, cât și Apusul jumătate îl coprinsese și cât se lăția atâta să întăria în avuție și în oameni, de putea cu un cuvânt să ridice nemincinos 100 de mii sau 200 de mii de oameni. Și gândea acei nebuni viteji Haizier si Bălăceanu că pogorând în Țara Rumânească vor putea stăpâni țara fără primejdie de cătră turci și de cătră tătari, pazindu-o cu acei 3-4 mii de oameni și nu socotia câmpiile si locurile cele slobode ce sunt împrejurul țării, pe carii mii de mii de oști pot intra și atuncea ce să facă cei puțini ai lui Haizler gheneariul ? Si iar nu socotia că în pământul Țării Rumânești cetăți nu sânt, nici costeie întru care să intre oamenii țării văzând primejdii de vreo parte, să scape până s-ar isprăvi războaile, să să vază biruința și atuncea să să laude cel ce au mântuit pământul; ci numai bătaia războiului socotia și nădăjduia biruința care nici aceea nu o au dobândit, iar să rămie, au să nu rămâie cineva în urmă, aceea nici cum nu gândia, carele lucru de-ar fi și fost, să zicem vreo biruință despre ei și să fie peirea patriei și norodului ce era în pământul acesta, nici o laudă, nici o cinste n-ar ti fost; că cel ce gândește să-și răscumpere patriia lui din robiiia tirănească întâi trebuie să caute folosul cel de obște; cum zic cei învățați; deacii să caute ale războiului și ale biruinții și atuncea este fapta cea desavârșit încoronată “laus in fine cadit”, cum zice oarecare politic latin sau cum zice altul” finis coronat opus”, adecă sflrșitul cunună lucrul. Iar a incepe cineva lucrul căutând numai folosul său osebit si nu de obște, cum acești scriși mai sus căuta, pe urmă ocară și alte rele se întâmpla. De acestea și ca de acestea lucruri nebunești ce gândia acei fără minte oameni înțelegând domnul Costandin-vodă din Țara Rumânească, să mira ce va

să facă și în tot chipul să sfătuia cu sfeatnicii mării-sale și să nevoia cu tot sufletul să găsească vreun mijloc ca să oprească răul ce-l cunoștea că vrea să vie asupra țării. Și au socotit întâi de au trimis la Bălăceanu boieri și slugi de ale lui, cu cărți de la domnul întru care îl pohtea să vie în țară la jupâneasa-și, la coconi, la moșii și să să părăsească de ceale ce gândește, ca nu-i vor fi de folos. Că încă nu este vremea a ceea ce gândește, că turcul și tătarul încă este în puterea lor, iar când ar fi vremea tot creștinul este datoriu a ajuta altui creștin, și domnul încă zicea că să va scula cu puterea lui să ajute creștinilor, nemților, cu vreme; ci nu l-au putut să-l plece cu de acest fel de cuvinte nicicum și cu altele îi făgăduia să-i dea domnul boierie și bogății, carele nu le primii, socotindu-să că este un om prea mare și cu multă înțelepciune de a chivernisi domnii și țări. Pentru aceea îl și roagă să-l aducă în țară, dar nu era aceea, că la mintea lui nu să uita cineva, că nu era, ci numai să uita la răutatea și la nebunia lui, ce o avea și munciia în tot felul să-l potolească cu blândețe; însă nu au putut cu această socoteaă, ce au trimis la Haizler ghegenerariul, de iznoavă, pe Radul postelnicul Golescul și cu pisariul leșăsc-letinesc ca să cerce și socoteala lui, oare este cu a Bălăceanului totuna, au ba, și să-i puie cuvinte înainte pentru țară, ca să nu facă vreun lucru ce nu este cu cale și pe urmă să vie vreo primejdie pamântului.

Care mergând l-au găsit pe Haizler turburat de Bălăceanul și mânios ca pe un urs împușcat și nicicum nu să apropia de voroba lui, că nu să uita la vorbele ce le zicea acei trimiși de domnul, ci să uita tot la cuvintele Bălăceanului. Ci s-au întors boierii aceia în deșărt.

Domnul Costandin-voievod tot nu să odihniia, că pricepea că îndată ce vor coborâ nemții în țară va să vie mare primejdie țării; că îndată ar fi venit oști turcești și tătărăști, și mari prăzi s-ar fi făcut și pustiire pământului. Ci dar au mai trimis pe Radu logofatul sin Hrizii vistierul din Popești, fiind învățat și în limba letineasca, și i-au dat și o seamă de bani să dea pentru treaba oștilor și o mie de boi iar pentru oști și ea, doar ar

îmblânzi pe Haizler să nu vie în țară. Carele, mergând la Brașov și împreunându-să cu dânsul, i-au dat banii și boii care era trimiși de la domnul și au luat și răvaș de seamă de la comisariul. Lângă vorbele banilor ce avea au început a zice Radu logofătul:

“Jupâne Haizler, ce pricină este la mijloc între dumeavoastră și între măriia-sa vodă și între țară, de prea te-ai mâniat pe domn și pe țară și în toate zilele te lauzi cu rău asupra pământului, în loc ce am avut și avem nădejde de mântuință din mâinile turcilor păgâni, acum de la dumeavoastră să ne vie peire, care nădejde la noi va să fie de art ?”

Haizler au zis:”Aceasta este pricina ce o întrebi dumneata c-ați trimis soli la împăratul nostru ca să vă așezați cu pace și să vă supuneți creștinescului împărat, carii facând legătura precum s-au căzut creștinilor, n-ați vrut să păziți tocmealele și legăturile, cum zic la noi, la neamți, parola, ce le-ați călcat și toate legăturile și ați stricat și parola.”

Radu logofatul răspunse: “Mi-ar fi voia să auz de la dumneata care legături am călcat de am stricat parola, că domnul nostru și cu țara gândește că le țin toate câte au legat solii noștri acolo în Beci, fiind câte 4 soli de față. Iară de au legat dumnealui Băăceanu, care îndeamnă pe dumneata spre mânia, alte legături afară de cei trei soli ai noștri, pe neștiință, în taină, acelea nu le vom ținea, că tot lucrul ce-l face omul într-ascuns de soțiile lui nu să chiiamă lucrul de folos obștii ci mai vârtos să chiiamă vicleșug; care de vreme ce au făcut ca un viclean, el va da seama cu acelea, iar noi nu le priimim, iar acelea priimim care le-au legat fiind solii noștri toți de față. Și de au legat bani să dăm, iată dăm bani, numai deodată toți nu putem să-i dăm, de vreme ce sântem dajnici si turcilor. Si de au legat boi să dăm, pentru hrana oștilor, iată că am adus și o mie de boi și iar cu vreme vom mai da și să fiți odihniți la aceasta; iar de vă îndeamnă Bălăceanu ca să veniți la pământul nostru, socotind să ni să facă mântuire, acum, într-această dată, nu va fi mântuire, ci va fi peire pentru 2 pricini: una că încă turcul este în puterea lui până acum și tătarii întregi, neclătiți

mimic de nimeni, alta că în pământul nostru niscaiva cetăți mari și tari sau alte fortaliții, întru care să scape norodu în vreme de acest feal de răzmirțe nu sânt, ci îndată ce ar veni oștile creștinești în țară, fiind locurile deschise de toate părțile, ar veni turcii și tătarii de ar pustii tot pământul, atunci nu știm cât de oștile împărătești scăpar-ar au ba; care lucru dacă ar rămânea pământul fara oameni de ce fealiu ne sânt ostenealile, și vorbele, și legăturile ce le facem, că noi, pentru aceea legăm ca să dam bani și hrană oștilor, ca să ne mântuim cu mijloc ca acela, să nu vie primejdie locului, iar când va fi cu primejdie mai bine să lipsească toate acestea, să nu avem a face unii cu alții.”

Iar Haizler zise că nu să poate nici o mântuință fără primejdie și fără de pagubă. Au zis la acestea Radu logofătul:”Că să poate face de vreme ce-i veți bate și-i veți birui pe vrăjmași, și-i veți goni departe de vecinătatea noastră cu armele împărătești, iar nu cu ale noastre, că noi am spus că arme nu avem a sta împotriv turcilor fără cât ce putem aceea am și legat ca să dăm pentru treaba oștilor împărătești, ca să ne facă mântuința fără primejdie”.

Și ca de acestea multe zicându-i-să, nicecum nu s-au putut împlânzi, ci tot cu mânie mare să arăta cătră domnul și cătră țară, fiind ațâțat de Bălăceanu. Și acestea le-au scris lui Costandin-vodă Radul logofătul înștiințându-l de toate.

Deacii viind porunca domnului ca să meargă la Cerneți cu oștile țării și poruncind împăratul (sultan) și lui Ali-pașa, căpitan de la Dunăre, să meargă cu armada pe Dunăre la Rusava cetatea să o ia de la neamți, care o luase neamții de la turci în celălant an; îndată au purces Ali-pașa cu oștile după Dunăre în sus și au purces și domnul către Cerneți, după cum au avut porunca de la turci și au scris la Radul logofătul despre o parte să spuie lui Haizler ghenerariul că merg turcii cu oștile la Rusava și au poruncit să meargă și măriia-sa, ci, să să păzească. Iar despre altă parte grabiiă pă turci ca să meargă mai curând, chivernisind lucrul ca să nu vie primejdie pământului, aratându-se despre amândoaă părțile prieten. Și îndată ce au venit cartea domnului

la Radul logofatul la Braşov, au mers la gheenerariul şi i-au spus toată povestea precum scrisese domnul. Gheenerariul îndată au încălecat şi s-au dus în cai de poşte să ajungă mai curând la Rusava şi oştile încă le-au pornit, câte avea acii la Braşov, să meargă după dânsul, că avea şi acolo la Rusava nişte oşti. La care ajungând, iată şi Ali-paşa ajungea cu oştile turcesti, cu multe vase. Gheenerariul a rădicat oştile lui şi le-au rânduit cu tunurile pe marginea Dunării în sus de Rusava. Turcii trecea pe marginea de dincolo cu vasele în sus ca să să sloboază în jos asupra oştilor nemţeşti.

Intr-aceea vreme au slobozit nemţii câteva tunuri de au stricat un vas turcesc, dar turcii n-au luat nici o spaimă, ci tot trăgea în sus ca să să sloboaza în jos asupra oştilor nemţeşti. Au slobozit şi turcii câteva tunuri şi zic cei ce au fost acolo că-şi bătea joc nemţii tinzând mânilor în sus să prinză gloanţele însă nădejdea din partea lor au fost deşartă, că turcii după ce s-au suit ei pre cât au gândit, au început a slobozi vasele în jos spre nemţi şi au început tunurile a le slobozi şi puscile, dupa ce s-au apropiat, atât cât au dat o spaimă o peire nemţilor de n-au fost ştiind ce să facă. Şi paşa s-au sculat în picioare şi au zmulţ sabia dim teacă şi au strigat: “Trageţi câinilor şi toţi sabiile să le luaţi dacă veţi ieşi afară”. Şi traseră la lopeţi şi deteră vasele la margine, că se mai depărtase nemţii de la margine cu tunurile şi îndată ieşind pe uscat, cu sabiile zmulţ, începură a-i tăia pe nemţi şi a-i goni, şi fugi gheenerariul ruşinat cu câte oşti rămăsese şi fu izbânda turcilor. Însă nemţii căuta la altă gătire şi la primejdiia ce le veni, ca-i bătură şi le luară cetatea Rusava şi nu mai căuta de Ţara Rumânească. Şi gătindu-se într-acelaşi an, fiind ghenarariu mare pe oştile cele mari Badensis, au avut cu turcii bătaie la Niş şi au făcut şi cetatea acolo de au lasat 2.000 de nemţi...

Constantin CANTACUZINO- STOLNICUL

Decii (H) Aizer gheeneralesul, înţelegând de aceasta, numai-decât trimise carte la Costandin-vodă, poftindu-l să vie la

scaunu-si, să fie cu dânșii împreună, iar despre turc să se hăinească.

Atunce Costandin-vodă, înțelegând de aceasta, numaidecât au chemat pre părintele vlădica Theodosie, și pre toți boiarii marii și mici, făcând mare sfat ce vor face de aceasta, mai vârtos arătând o seamă de boieri ca să se lepede Costandin-vodă de turci și să fie cu nemții; iar ei cu altă seamă de boieri, mai vârtos Costandin Cantacuzino, ce-au fost mare stolnic și Mihai Cantacuzino, marele spătar, socotiră că nu iaste acest sfat bun, căci de vor face una ca aceasta, tătărăi sânt aproape și numaidecât vor veni cu putere mare de vor robi țara și o vor prăda, și de către nemți nu vor avea nici un folos. Ci numaidecât s-au sculat de acolo de au mers la sat la Rusi, unde sânt heleșteiele domnești.

Atunce au venit și Aizer la Drăgănești, poftind pre Costandin-voda de au venit de la Ruși de s-au împreunat amândoi acolo la Drăgănești, arătând acest ghegeneral eș mare liubov cătră Costandin-vodă, rugându-l, cu toată credința, că să-l învețe ce va face. Și au spus adevărul că această venire a lui cu ostile o au făcut pre minciunile acelui Bălăcean, că el s-au lăudat că după ce va veni aicea în țară, să va închina la dânsul toata boierimea, și toată țara, iar n-au fost așa.

Deci Costandin-vodă i-au spus tot adevărul, cum că tătarii vor să vie în țară la dânșii, și făcându-i mare cinste, l-au ospătat și s-au întors iar la București cu mare frică. Iar tătărăi înțelegând de venirea nemților, numaidecât s-au sculat sultanul cu tătărăi și au trimis înainte soli la Costandin-vodă spuindu-i că sânt viitori aicea în țară asupra nemților.

Deci Costandin-vodă, înțelegând de aceasta, foarte rău s-au întristat, mai vârtos pentru săraca de țară și numaidecât s-au rădicat de acolo de s-au dus la Buzău. Si de acolo au trimis pe doamnă-sa și cu toate jupâ la mănăstire la Brad, iar el cu puținii oameni au încălecat au ieșit înaintea sultanului, închinându-se lui cu mare plecăciune și cu mult dar.

Atunce au văzut sultanul că nu iaste Costandin-vodă hain,

ci iaste slugă dreaptă împăratului(de la Constantinopol) făgăduindu-se că nu vor robi țara, numai ci merg asupra nemților, care sânt vrăjmașii lor. Și de acolo Costandin-voda numidecât s-au învârtejit de au venit iar la Buzău, de au fost în zioa sfintei blagoiavleniei si de acolo, cu porunca sultanului s-au sculat de au venit iar la scaunul lui la București, cu toată boierimea și cu toată curtea lui. Iar Aizer, înțelegând de venirea tătarăilor, de mare groază au dat dosul, fugind până în Tirgoviște de n-au mai descălecat, în ghenarie 2 zile, 7198.

Radu POPESCU

Însă trecând prințipul (neamț) prin țară, făcând conace cât s-au putut, au tras la Ardeal și au mersu la Brașov, iar de la Câmpul Lungu au rădicat pă ghinarariu cu o seamă de oști, cât au socotit să vie la Bucuresti să ierneze si cu dânsul au luat pa Costandin aga Bălăceanul, vrăjmașul de obște al domnului și al tarii...

Atuncea domnul au poftit pa Haizeler să vie de la București să se împreune la Drăgănești far' de nici o oaste; că au facut asa, și au mersu, și s-au impreunat. Vorbele ce vor fi fost, ei vor fi știut, iar noi ce am vazut scriem.

Desparțindu-să de el la Drăgănești, ghinarariu au mersu la București, domnul s-au dus la Buzău la piscopie și viind sultanul cu tătarii pân'la oraș la Floci, au mersu domnul de s-au împreunat cu dânsul și tăraii au purces cătră București, răschirându-să prin țară după obiceiul lor. Domnul încă au purces spre București și dându știre lui Haizeler ca vin tătarii și nu iaste într-alt chip, s-au sculat cu toate oștile lui, de la București și s-au dus in Ardeal. Tătarii îi goniia dar nimic nu l strica...

Și strângându-să în țară toate ostile, au purces cătră Rucăr, și găsindu-să plai aproape de Bran, au intrat toate oștile în câmpu spre Tohani și Zarni. Prinzând veste și Haizler ghinarar ca vin turcii cu Tiukeli, le-au ieșit înainte cu nemți cu săcui ce au avut și dându razboiu iute ca la un ceas, au intrat turcii si tătarii și ungurii tiukelenii si rumânii nostri pân nemți si au

început a-i tăia de au fost zăcându trupurile ca buștenei și au fost izba turcilor. La acest război au perit Bălăcean, vrăjmașu lui Costandin-vodă și i-au- trimis capu la Bucuresti, puindu-l într-o sulită în curtea lui, în zioa de Sânta Marie...

Radu GRECEANU

Deci dar după contenirea războiului, aducându ostașii totdeuna și nemții vii, și steaguri, si de altele, adus-au tocmai și pre Hatzler ghenarar, prinsu viiu den războiu, pre care ducându-l la Tucheli cu cinste l-au priimit, și lângă dânsul alătura a șădea l-au pus.

Atuncea și domnul Costandin-vodă mergând la Tucheli, au împreunat cu Haizler, cu carele dând mâna au sdzut între Tucheli și-ntre Haizler, și câtecevași voroavă domnul cu Haizler făcând, îl îmbuna cu cuvinte de mângâiare pentru ale vremii și ale lumii întâmplări. Care cuvinte de cea semeță și nebunească megalopsihiia lui Haizler puțin să atingea, ca nu ca un prinsu și rob răspundea, ci și atuncea firea lui cea înaltă vrea sa-și arate micșorându lucrurile și biruințile ce să făcuse, ca și o nimică arătându-le, că cu atâta, zicindu, lumea nu piiare, si de au perit aceia, mai sântu ș-alții si ca acestea nebunești grăiia răspunsuri. Și Tucheli le priimiia, pentru pricinile și nădejdlile ce pentr-însul a ispravi nădăjduia, ca să-și scoată muierea de la nemți, că oprită era acolo, ficlenindu-să el de cătră Împărăția Neamțului, și galbeni mulți pentru dânsul să ia...

Atuncea dar dupa bătalia nemților, ce s-au zis mai sus, și Costandin aga Bălăceanul acolo aflându-să, nu în războiu, ci mai de o margine fiindu, și înfrângerea nemților văzând, cum au putut și el dosul au dat, și ajungându-l turcii rău l-au tăiat și l-au fărâmat, al cărui cap la Costandin-vodă aducându-l tocma în țară, la București, în vederea tuturor l-au trimis. Pentru că izbânzile și minunile lui Dumnezeu nu să pot ascunde, că altele sântu sfaturile oamenilor și altele Dumnezeu poruncește, si cel ce sapă groapa altuia, el într-înșă cade...

*Aici, anonimul își pierde foile, iar noi încheiem
din scrierile aflate mai sus capitolul pornirii pizmelor
ce au clătinat tronul Brâncoveanului din prima zi
a suirii lui, ale multor ascunzișuri încă neclare
din interiorul neamului Cantacuzinilor, ca și al
obiceiului urât al slugilor domnești de-a vicleni și
a pârî la alte puteră mai mari ce tânjesc la biete
țărișoare căroră le-au dărmănat cetățile și nu
le-au mai dat voie a le reface ca să se apere.
Ba, chiar a obiceiului și mai urât de a se pune în
slujba acestor puteri, spre a pârî și trăda;
obicei asupra căruia el își va duce barca înțelepciunii
domniei sale multă vreme, până ce va fi, totuși,
doborât.*

PESTE O IARNĂ

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

**despre îndatoririle domniei și politichia păstrării
țării față de oștirile străine, despre rudele
și înrudirile moldovenești**

Dupa aceea în iarna aceasta domnul Costandin-vodă Brâncoveanu au avut odihnă și pace în scaun, iar primăvara au început a face gătire mare turcii de au rădicat oaste spre nemți, fiind viziriu Chiupriuliuoglu cel mai mic, și au purces cu mare gătire către Beligrad și domnului i-au venit porunca ca să meargă să păzească bohazurile de către Ardeal, și așa au făcut. Iar viziriul cu toată puterea împărătească au purces de la Beligrad în sus, către nemți. Nemții încă au avut gătire bună, fiindu-le mai mare ghegeneral Badensis, și sta așteptând pa turci în Zemlin și Strasovar. Acolo mergând și viziriul, s-au întâlnit oștile și rânduindu-să după obicei și o parte și alta, au dat turcii o năvală asupra nemților atât cât au intrat printr-înșii de le-au stricat toată rânduiala și-i tăia foarte rău. Încă și Badensis, ghegenerariul ș-au pierdut toată socoteala lui, numai alerga și într-o parte și într-alta ca să poată ceva îndrepta, dar nu putea să ispravească nimica, numai norocul lui și al oștii lui au fost mare că au perit viziriul atuncea, într-acelel razboi, pe carele vazindu-l turcii perit, s-au deznădăjduit și s-au tras îndărăt și au rămas în oarece chip și nemții cu oarece biruință și turcii au venit iar către Beligrad Costandin-vodă încă venind de la paza bohazurilor la scaun, despre toamnă, au făcut gătire de nuntă fii-sa Stancăi, care au dat-o după Radu beizadea, fecior lui Ileaș-vodă, carele mai înainte au fost domn la Moldova, fiind neam bătrân de domn, carele să trăgea din Pătru-voda Rareș.

După acelel Radu-beizadea dându-și pre fii-sa, cu cinste și cu mare pompă nunta au făcut, strângându-se toată boierimea țării

și venind soli de la Moldova și din alte părți mai vârtos. Deci au venit și Dragomanul cel mare al Împărăției Otomanilor, anume Alexandru Scherletoglu, pogorându-se de la Beligrad să meargă la Țarigrad, 1-au pohtit Costandin-voda ca să vie să să împreune amândoi și să fie și la nunta Radului beizadea.

Și fiind dragomanul ruda Radului beizadea, însă prea de aproape și viind, cu mare dragoste și cu mare cinste 1-au priimit Costandin-voda și în casele din curtea domească 1-au conăcit pentru ca să aibă în toată vremea împreunare și vorbă, între carii mi se pare ca mai multă dragoste s-au întărit decît era mai înainte, și tot dimpreună petrecind nunta cu bucurie și veselie. După ce s-au sfârșit nunta au purces dragomanul de s-au dus la împărăție petrecându-l cu mare cinste până. la Dunăre.

După aceia domnul, iarna aceea au petrecut-o cu pace și al doilea an iar cu pace. Iar într-acest al doilea an, iarna, pa mare zăpadă, tătariui au venit pen Moldova fără veste și au intrat în Ardeal pă la Comănești, fiind calea mai largă, și mare pagubă au făcut în Ciuc și în Ghiurghiu, și iar s-au întors îndărăt, luând mulți robi și mult plean.

Pe aceste vremi Costandin-voda Cantemir, de la Moldova, au tăiat pa Miron logofatul și pe fratele său Velicico hatmanul, însă pe Velicico, hatmanul la Iași, iară pre Miron logofatul la Roman i-au tăiat capul, a căruiași jupâneasă într-aceea vreme să întâmplase de murise, și pe amândoi într-o groapă i-au îngropat. Pe aceștia i-au vinuit Costandin-voda Cantemir precum ar umbla cu cărți la Costandin-vodă din Țara Rumânească pentru ca sa-1 scoată din domnie. Pentru aceea 1-au amorât. Dupa aceea o seamă de boieri Moldoveni Antohie hatmanul, și Lupul și alții au pribegit aici în Țara Rumânească sau pentru că au dorit tare de Miron și de Velicico căci i-au omorât Costandin-vodă Cantemir ca să munceasca, să faca rascumpărare, sau că au fost uniți cu dânșii la sfaturile lor și de frică au fugit. Care viind aici în țară au cerut de la Costandin-voda Brâncoveanu ajutoriu și să ducă la Poartă să pârască pe Costandin-voda Cantemir de rău și de ucigaș de oameni. Carei ducându-să acolo la Tarigrad și fiind un Lațcarachie-

spătar, capichihaieaia lui Costandin-vodă Cantemir acolo la Țarigrad, și aflându-i că au mers acolo să pârască pe Costandin-vodă Cantemir, au umblat cu meșteșug și cu putere împărătească de i-au luat și i-au băgat în hieara și i-au trimis la Costandin-vodă Cantemir, la Moldova. Care, ducându-i acolo, nici un rău nu le-au făcut, ci i-au ținut câțeva vreme închiși și au dat cheltuială câtă au fost făcut până i-au luat din Țarigrad și apoi i-au slobozit.

Iar când au fost leat 7201 iară între domnul Costandin-voda Brâncoveanu din Țara Rumânească și între Costandin-voda Cantemir din Moldova-ntrase vrajbă pentru acele pricini ce s-au zis mai sus, care munciia unul asupra altuia cu multe feliuri de mijloace prin stapânirea turcească ca să facă rău unul asupra altuia, de vreme ce prin putearea armelor nu să îndrazniia pentru 2 pricini: una că așa oaste bogată nu avea, a doua că le era frică de turci să scoale unul asupra altuia, ca să nu le găsească vreo pricină să-i mazălească, ci cu meșteșuguri numai pe la meghistanii turcilor și cu bani ruga și da ca să mazălească unul pe altul...

Radu POPESCU

Int ru anul lumii 7200, având odihnă domnul și având o fiica întâi născută, anume Stanca, de vârsta viădu să o căsătorească și aflându de fecior lui Iliaș-vodă, ca iaste frumos, de treabă, au triimis de l-au adus în țară de la Țarigrad, anume Radu, și făcându nunta cumsăcade, domnească, au dat pe fie-sa după acest beizadea. Sărac era foarte, iar domnul l-au îmbogățit, blând să arăta dintâi, și vin nu bea. Să părea tuturor, că va fi înțelept. Dar pă urmă îmogățindu-să și învățându-să a bea și vin, s-au făcut foarte rău, și vraijmaș și crunt, atâta cât cu mâna lui mulți oameni au omorât pentru care Dumnezeu i-au scurtat viiața, Și s-au mântuit mulți de nevoie.

În miiijlocal vremilor acestora, fiind domnu la Moldova Costandin-vodă ce-l porecliia Cantimir, vrajba au intrat între domnii amândoi și muncindu unul pă altul să surpe, venindu

din Moldova câțiva boiari pribegi, Antohie hatman, Lupul vornic și alții i-au îndemnat Brâncoveanu să meargă la Poartă, să pârască pă Cantimir, ca iaste rău și altele, ajutându-i cu banii lui și cu prietenii lui de la Poartă și i-au trimis...

Ion NECULCE

Tot într-acel anu, mai înainte ce-au mârșu la Soroca, strânsu-s-au toți feciorii lui Gavrilță și cu alți boieri mulți de Țara de Gios la nunta lui Ion Palade, la Băcani, din sus de Bârlad. acolo au fostu și vornicul Velicico, fiind cumnat lui Palade. Și strângându-să acolo, la cea nuntă au sfătuit și s-au giurat cu totii, ei în de ei, să fug-în Țara Muntenescă la Brâncoveanu, să le de agiutor de cheltuială, să margă la Poartă să pârască pe Cantemir, să-l scoată din domnie, să rădice domnu dintre dâșșii pe Velicico vornicul.

Dece s-au sculat un boieriu dintre dâșșii, anumi Ilie Țâfășcul, care îl poreclisă pe urmă Frige-vacă, și i-au pârât la Cantemir-vodă, de le-au spus tot sfatul. Că era boerii de la o vreme prea supărați de Cantemir-vodă, că era la curte boerinași, tot ficiori de mojici codreni și gălățeni. Și dzice Cantemir-vodă că domnul face neamurile, domnul le stinge. Și-i era urâți ficiorii cei de boier, să nu-i vadză într-ochi, de pe cum ii era natura lui. Și era în cinste numai hatmanul Bogdan ginere-său, cu Iordachi visternicul Rusăt. Aceștii doi schinvernise și mânca țara, cum le era voia. Dece boierii pe a vrme nu mai pute suferi să fie călcați de acei doi boieri și de mojicii acelorlalți mai mici de curte. Că, când ieșie la țară cu slujbe, boiernași făce multe năcazuri casălor celor mari a boierilor.

Dece Cantemir-voda, cum au înțeles acel sfat, din Ilie Frige-vacă, a boierilor, au și rapedzit într-o noapte boernași d-e lui și slujitori, să-i prindză pe toți acie. Dece unii au scăpat în Țara Muntenescă, iar pe carei i-au prinsu i-au adus la Ieși. Și pe Velicico vornicul, după ce l-au adus la Ieși, era zavistie mai mare despre Cupărești, împungându-să cu horba mai denainte vremi. Și ave și sfiială de dânsul, cace era mai om decât toți. Atunce în grabă, Cantemir-voda în mânie l-au bătut cu

buzduganul si l-au închis în beci. Deci neprietenii lui Velicico atunci au și aflat vreme de-au dzis lui Cantemir-vodă: “De vreme ce te-i grăbit și l-ai bătut, nu-l lăsa viu. Păzește de-l omoară ca, d-e scăpa viu, mâne, poimâni el ne omoară pe toți”. Și el încă îndat-au ascultat și l-au scos noaptea de i-au tăiat capul denaintea porții. Pentru bineli ce-au dat de știre Velicico lui Iordachi visternicul, de-au fugit când vre sa-l omoare Cantemir-vodă, acum i-au mulțămît și Iordachi visternicul într-acesta chip, ca un grec. Și aflară atunce neprietenii vreme de-au dzis lui Cantemir-vodă: “Acumu, de vreme c-ai omorât pe Velicico, trimite de prinde și pe frate-său, Miron logofătul, de-l omoară. Ori vinovat, ori nevinovat, să nu scapi, c-apoi încă a hi mai rău și de tine și de noi”. Deci Cantemir-voda nu și-au socotitu viața lui, că era trecut cu batrânețeli, cam de 70 de ai, de numai cât nu-i sosisă ceasul și lui, că s-au potrivit neprietinilor si nu ș-au cruțat sufletul. Ce ca un tiran au triimăs pe Macrei, vătavul de păhărniceii, cu slujitori din Roman de l-au luat decolo, de la casa lui de la Barboși, de l-au dus pân-în Roman, și i-au tăiat capul...

Cantemir-voda dup-acee mult se căie ce-au făcut și de multe ori plânge între toată boierimea și blăstăma pe cine l-au îndemnat de-au grăbit de i-au tăiat. Că, după ei, n-au trăit un an nice Cantemir-voda ș-au murit. Iara Lupul, ficiorul lui Gavriliță, si Costantin cumatu-său, paharnicul Lambrino, și cumnatu-său Ivașco și Antiohie Jora și Bujorăneștii și alții din Bujorănești au scăpat în Țara Muntenească, la Brâncoveanul, și de acolo s-au gătit și s-au dus la Odrei, la Poartă, să pârască pe Cantemir-vodă. Și le-u dzis atunce Brâncovanul să nu să grăbască să margă atunce la Poartă, că-i prietin vizirul Cupăreștilor. Ei n-au ascultat ș-au pădzit de au mârșu. Iară Cantemir-vodă, după ce-au înțeles, au repedzit și el pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi Rusăt visternicul, cu alți boieri mulți de țară, de s-au pârat de față cu toți la Divan. Și i-au dat pe toți în obedzi de grumadzi, de i-au adus la Cantemir-vodă în Ieși...

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

despre încontrarea mai mare a domnilor,

unul asupra altuia și despre muncile pârii la Poartă

Munciia unul asupra altuia cu Multe feliuri de mijloace prin stăpânirea turcească, ca să facă rău unul asupra altuia, de vreme ce prin puterea armelor nu să îndrazniia pentru 2 pricini una că așa oaste bogată nu avea, a doua ca le era frică de turci să scoale unul asupra altuia; ca să nu le gasească vreo pricină sa-i mazălească, ci cu meșteșuguri numai pe la meghistanii turcilor și cu bani ruga și da ca să mazălească unul pe altul. Și fiind tun boeriu din Tara Rumânească pribeag nu din domniia lui Costandin-vodă Brâncoveanu, ci încă din domniia lui Șarban-vodă, care au fost domn mai înaintea lui Costandin-vodă, anume Staico paharnicul, în Țara Ungurească și având lângă dânsul pă Preda căpitanul de la Proroci, pre Preda căpitanul de la Milcov, și pe un Iacșa căpitan Sârbul, și pe un Radu Hațag fost-au trimis Costandin-vodă Cantemir cărți la aceștia în anul trecut de i-au adus în țara lui, în Moldova ca cu dâșii să lucreze împotriva lui Costandin-vodă Brâncoveanu, ca să-l scoată din domnie de vreme ce și Costandin-voda Brâncoveanu mai nainte trimisese pă o seamă de boieri moldoveni cum s-au zis mai sus ci vrea să facă și el una pentru alta.

Ci dar i-au ținut acolo la Iași, în târgul cel de scaun al Moldovei, până când au socotit că va fi vremea. Deacii i-au trimis la Odriiu, la Poarta Impărătească, fiind capichehaia Moldovei Lațcarachie spătarul, ca să le poarte de grijă, să-i împreune cu cei mai mari ai turcilor, să-și dea jalba. Atuncea dar când vrea să-i purcează către Odriiu, iar niște boieri ce mai era pribegi cu ei, anume Barbul căpitanul BădeanuI și Constandin comisul Vărzariul, din ce pricină nu să știe și ei îndată au purces de au venit în țară la Costandin-vodă Brâncoveanu degrabă foarte și i-au dat veste cum merg Staico paharnicul cu ceilalți, care s-au zis mai sus, cu voia lui Cantemir să-l pârască la Poartă.

Iar Constandin-vodă, deacă au auzit, îndată au trimes pe Vergo portarul și pre Barbul BrătășanuI la Odriiu, să apuce

înainte la cei mari, făcând pâra acelor boieri că ei au fost cu nemții când au venit de au stricat țara și multă pagubă făcând țării cu Bălăceanu, ginerile lui Șarban-vodă. Nu s-au săturat și să odihnească cu nemții, ci au venit să facă rău și pâra domnului, care cu atâta dreptate să află spre turci, precum s-au văzut și în vremea nemților, că nu s-au lipit cu ei, ci cu turcii și cu tătarii s-au dat și s-au împreunat de au scos vrăjmașii Împărăției din țară. Ca acestea și altele au zis cărțile trimise despre partea țării către cei mari, mai vârtos către Mustafa-pașa caimacanul, care era prieten lui Vergo portariul încă de când era seraschieariu la Baba și Vergo era capichehaia lui Șarban-vodă la Baba, care caimacan prin voia lui Vergo portariul și a dăruirilor au purtat aceste trebi către vizirul din vremile acestea din care, având buna nădejde Constandin-vodă Cantemir și Lațcarachie spătariu, capichihaiaoa i-au dus la viziriul pentru să le facă treabă, fiind la mijloc acesta și sol frantozesc, carele mergând și zicând de Constandin-vodă domnul Țării Rumânești cum este hain de către împăratul și muncește să găsească vreme să rădice sabie asupra împărăției și cum mulți domni stapânesc țara, carii sânt din neamul lui carii jăfuiesc fără dreptate cum vor și cum s-au umplut de multă sumă de bani, cu care-i pot face cândva pagubă împărăției și altele ca acestea cuvinte împotriva ce au putut găsi, au zis, dar nu li s-au ținut în seamă nimic, de vreme ce Mustafa - pașa caimacamul era de mult ajutoriu lui Constantin-vodă Brâncoveanu către viziriul și le stricase și le strica toate vorbele lor, și încă și alt lucre le-au stricat lor: portul cel nemțesc (sau să zic nebunesc ce-l purta Preda de Prooroci, că avea chica nemțească numai legată și supt ișlic și cizmele cele nemțești cu pinteni lungi ce le purta; căruia i-au luat ișlicul înaintea viziriului și a altor mari întru mai adevărata mărturie precum au fost cu nemții când cu Bălăceanu au stricat Țara Rumânească și acum iar de la nemțivine. Cizmele încă i le-au văzut nalte și cu pinteni. Acestea văzându-le de față poruncit-au viziriul de i-au pus la opreală ca să trimita om credincios în Țara Rumânească să întrebe boierii și slujitorii țării și de vor

mărturisiri pre domnul de rău de hain, precum îl mărturisesc
acei boieri pribegi, să iasă la dreptate cuvintele lor, iar de vor
mărturisi pre domnul bun și drept împărații, iată ei să ramâie
mincinoși și în patimă

Deci îndată viziriul au trimis un aga la București iară Staicu
cu ai lui rămaseră în opreală Și viind aga al viziriului la domn
s-au dat poruncă ce au avut-o. Domnul îndată au poruncit de s-
au strâns toți boierii cei mari și mici, și slujitorii și i-au trimis
la turc să mărturisească cele ce vor ști, au de bine, au de rău. Și
mergând la turc, toți cu un cuvânt cu un glas au strigat: “Că
domnul ne este bun și drept împărații și altul nu ne trebuie”, și
pă cuvintele acestea au făcut și cărți turcești iazagiii de
mărturiseală cu peceti și cu nume multe, și le-au dat turcului
cu alte daruri și le-au trimis la Odriiu; care cărți ducându-le la
viziriul și văzând mărturiseala țării că nu să potrivește cu a
celor pribegi, rămaseră pribegii mincinoși, și Lațcarachie
spătariul rușinat, și Costandin-vodă Cantemir în mare jale si
ocară, ca ceea ce au început n- au putut să săvârșească ci încă
și punere de suflet socotia că s-au făcut de vreme ce viziriul
au poruncit capichihaielor rumânești și boierilor ce era acolo
și cu un popă Necula de la Sinop de peste Marea Neagră,
credincios domnului muntenesc și într-acel ceas îi porniră
de-i aduseră în țară, pe carei i-au descărcat din car la casa
iazagiului in București și au poruncit tuturor slujitorilor și toti
oamenii târgului să să strângă să-i vază cum îi aduc. Și mult
norod de oameni să strânsese cât toate ulițele era împănate
dincotro veniia. Și trimise pe gâdea cu un ciomag mare în mână
de veniia înaintea lor în chip de postelnic mare așa se auziia,
precum Staico vrea să fie domn în Tara Rumânească...

Radu GRECEANU

Acest Staico au fost om de jos, fecior unui Barcan, care și
părcălab de curte fusese, iar fiul-său acesta, Staico, mai înainte
slugă era la Pârvul vistiariul Vlădescul; după aceea lipitu-se-
au lângă Mareș banul, și cu vreme i-au dat și pă soru-sa de l-au
făcut cumnat. Deci Mareș banul, fiind el și om de casă boiarilor

Cantacozinestilor, cu mijlocul lor au tras și pă Staico mai la cinste și la boierie, fiind Mareș vister mare, pă Staico l-au făcut logofăt de visterie, apoi și vistier al treilea ajunsese. Iar după-aceia, câtăva vreme trecându într-altu chip preminindu-să vremile și țara la domnii streini și la greci căzându, și boiarii aceștia Cantacozineștii la nevoie ajungându, den zavistiia unura și altora acestora răi pământeni și acesta, nemulțămitor binelui s-au arătat cu aceia alăturându-să cu de tot feliul de-mpotriviri, iar nici Staico de dumnezeiasca judecată n-au scăpat... Cantimir-vodă îndemnare făcându-i sculatu-se-au de au mersu la împărăție ca să facă pâră lui Costandin-vodă... Rămânând Cantimir-vodă rușinat împreună cu ai lui, care spre acestea îi povățuia...Ce alegându-și ei pre acest Cantimir, răposatul Șerban-vodă prieteșug mare avându cu Suliman-pașa srascheriul ce se afla atunci la Baba, trimis-au boiari la dânsul cu cărți si cu rugăciuni și îndată pentru voia lui Șerban-vodă domniia lui Cantimir s-au dat. Iar el, cum au luat domniia întâiași dată, nemulțumitor s-au arătat, și spre făcătorul lui de bine Șerban-vodă cu multe împotrivnicii s-au întorsu și neputându-i vremea sluji ca să strice ceva lui Șerban-vodă cât au trăit, apucatu-s-au cu mijlocul acestui Staico ca cu vreun mod lui Costandin-vodă sminteală și surpare să-i facă...

Ion NECULCE

Cantemir-vodă și Cupăreștii s-au mai apucat și de un alt danțu asupra muntenilor și muntenii asupra lor. Țineti-vă, săracelor țări dacă sânteți putencioase, de acmu să biruiți nevoile din pizmele vechi la ce s-au început să se lucredze !

Era un boier de mult priibag din Țara Muntenească în Țara Ungurească, anume Stoica paharnicul, și și cu alții mai mici, iar munteni pribegi, încă de când au luat domnia Șerban-vodă. Chematu-i-au Cantemir-vodă de la Brașov aice la dânsul în Moldova. Ș-au început a faci până si harzuri la Poartă, a pârâ pe munteni cu feluri de feluri de pâri, cum sântu haini și bogăți. Ce Poarta dintâiu i-au îmbucurat. Și i-au trimis Cantemir-vodă la Poartă la Cupărești la spătarul Lascarachi-cuparul, fiind

capichihaia lui Cantemir-voda, să pârască pe munteni și să isprăvească domnia lui Cantemir-vodă în Țara Muntenească.

Dece știu c-a isprăvit Cantemir-vodă bine ! Că, după ce-au oblicit muntenii au cheltuit Brâncoveanul la Poartă 1000 de pungi. Ș-au luat Brâncoveanul pe ceilalți pribegi de grumadzi. Și pe cuparul Lascarachi, fratele lui Iordachi vistiernicul, i-au facut surgun la Rodos. Și era să mazilească și pe Cantemir-voda. Numai au sosit veste atunce c-au murit...

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

despre încercările domnului

și lucrarea lui împotriva vrăjmașilor

Și trimise pe gâdea cu um ciomag mare în mână de venia înaintea lor în chip de postelnic mare ca așa să auzia, precum Staico vrea să fie domn în Țara Rumânească.

Drept aceea și Costandin-vodă îi facea cinste ca aceea de-i trimisease pe gâdea în loc de postelnic mare, cu toiag de beldie si pe armașul cel mare înainte însemnând și sfârșitul lui în ce chip va sa fie. Mai venia Inainte și boierii care era trimiși la Țarigrad pentru dâșii și de o parte și de alta toată slujitorirnea din casa lui efendi, până în divanul cel mare, rânduri rânduri, în spătăria cea mare boierii al doilea, în spătăria cea mică domnul cu boierii cei mari toți ușile toate deschise. Pe dâșii îi ducea călărașii de Țarigrad de suptioară și împiedicați în fieară și mâinile în cătuși Așa legați de mâini și de picioare și cu acest feliu de pompă i-au dus la Costandin-vodă și i-au îngenunchiat.

Începu Costandin-vodă să zica:”N-aș fi gândit, Staico, să vaz una ca aceasta, zău n-aș fi gândit în viața mea. Cea ce într-atâta vreme printr-atâtea locuri și cu atâtea fealiuri de umblete astăzi să te văz așa dinaintea mea într-acești chip, zău n-aș fi gândit. Staico raspunse: „Greșit îți sânt măriii tale, doamne, Dumnezeu m- au dat în mâna mării tale; mila mării tale încă este mai mare decât greșala mea.” Zise domnul Predii din Prooroci și celorlalți ca de acestea. Să mai zică ei ceva nimica n-au mai zis, fără decât : “Greșiți sântem, doamne,

greșiți și ce va fi mila mării-tale”.

Zisedomnul: “Armaș ia pă dumnealor de-i du în pușcărie unde s-au gătit că noi avem altă treabă să bem, astăzi”. Și-i rădicară de-i duseră în pușcărie și domnul au rămas cu boierii toți de au șăzut la masă toată zioa până noaptea, cu fealiuri de muzice, cu tunuri, precum este obiceiul domnilor pentru că să întâmplase într-aceea zi și nuntă. Însă pe acei boieri, Staico cu alții, băgându-i în temniță dedesupt, une lăcuiesc tâlharii, multă vreme au trecut până a face divanurile. Un divan l-au făcut domnul în spătăriia cea mare; alt divan l-au făcut în divanul cel mare. Al treilea divan l-au facut singuri boierii fără domnul cu cealaltă țară în vistierie jos. Muștrările ce l-au muștrat pe Staicul și pe ceilalți domnul și judecata înfricoșată ce le-au facut acestor mai sus ziși sânt cuvinte de minune și cu anevoie a să scrie una câte una.

Dupe ce dar i-au arătat faptele toate îi zicea și pentru chemările de câte ori l-au chiebat să vie în țară dându-i iertăciune și n-au vrut și de câte ori i-au dat pâne de la Sâmbăta satul domnului carele avea în ținutul Făgărașului și arătare cum Dumnezeu i-au dat lucruri împotrivă adică domnul i-au dat pâine și cu iertăciune, iară el arunca cu piatra și cu vrăjmășie pentru care l-au osândit Dumnezeu de l-au adus supt picioarele lui ca pre un vrajmas, iară el nu avea ce să mai ziecă, fără cât blestema pe Costandin-vodă Cantemir și pe Cupărești zicând că ei l-au îndemnat...

Ion NECULCE

Cantemir - vodă au fost de oameni proști de la ținutul Fălciului. Și dacă s-au rădicat la vârstă s-au dus în țara Leșască de au slujit la oaste de au fost rohmistru. Apoi viindu în Moldova, s-au dus cu Gligorașco-vodă Ghica în Țara Muntenescă și au fost acolo ceauș spătărescu. Și era om viteazu și cu sfat bum. După aceea viindu aice în țară în Moldova și slujindu bine l-au pus căpitan mare și apoi au fost și sărdariu, și mai pe urmă au fost și cliucer mare.

Fost-au și capichiaie la Poarta împărății și, știindu

limbi multe și fiindu om batrân. Cu alesul tuturor boierilor ce erau pribegi în Țara Muntenescă l-au rădicat domnu, cu cheltuiala lui Șerban- vodă, domnului muntenescu, precum mai sus s-au scris. Și titlul lui nu scrie Cantemir-voevoda, ce numai Costantin-voevoda.

Carte nu știe, ce numai iscalitura învățasă de o face. Practică bună ave la voroavă, era sănătos, mânca bine și be bine. Semne multe ave pe trup de la războaie în cap și la mâini de pe cându fusese slujitoriu în Țara Leșască. La stat nu era mare; era gros, burduhos, rumăn la față, buzat. Barba îi era albă ca zăpada. Cu boierii trăie pâna la o vreme pentru că era om de țară și-i știe pe toți, tot anume pre careli cum era. Și nu era mândru nici făce cheltuială țării, că era un moșneagu fără doamnă. Și ave doi ficioni, beizadele, pre Antiohii și pe Dumitrașco, și era zălog la Poartă ...

Cantemir-vodă după ce-au murit, ținutu-l-au mort tănuit o dzi și o noapte, pân' s-a gătit cărțile să puie pe un ficion al lui Cantemir în locul tătâne-său.

Dupa ce au îngropat pe Cantemir-vodă, au ședzut în scaonul domnescu fiiu-său Dumitrașco beizade, de au domnit 3 săptămâni. Și-au venit un capegiu de la Poartă de-au luat pe Dumitrașco-vodă beizade...cace atunce, mărgând veste la Poartă c-au nurit Cantemir-vodă, Brâncovanul, domnul muntenesc, au apucat înainte ș-au ispravitu domnia lui Costandin sin Ducă-i vodă, de-au îmbrăcat caftan de la Poartă de domnia Moldovei...

Radu POPESCU

Socotindu-să că va putea el mai mult decât Brâncoveanul s-au înșelat Cantimir, că îndată ce au prinsu veste Brâncoveanul, au trimis boiari și cărți și bani... După aceasta nu multă vreme au trait Costandin-vodă Cantemir și au murit și boierii Țării Moldovii au rădicat domnu în locu lui pe fie-sau, Dumitrașco beizadea. Dar înțelegând Costandin-voda Brâncoveanui îndată au trimis la Poartă, de s-au rugat ca să puie domnu pe Costandin fecior Ducăi-vodă vrând sa-l facă ginere după o fiică a mării-sale anume Mariia, și s-au ascultat rugăciunea lui și l-au făcut

domnu Moldovii și au rămas Dumitrașco beizade în ocară și toți boiarii, care făcu sfat de i-au rădicat pe el domnu fără stirea străinilor...

Radu POPESCU

Acestu cocon dar, ce mai sus s-au zis Io Costandin Duca-voivod, pre carele Dumnezeu cu domniia Țării Moldovii l-au conronat dentru multă nevointă ajutor și osârdie a mării sale lui Costandin-vodă Brâncoveanul, despre împărăție domniia i-au dat, pentru că ginere era să-l facă după fiica mării-sale doamna Mariia, precum l-au făcut, cum istoriia se vede înainte...

Ion NECULCE

Trimis-au Brâncoveanul pe Mihai Spătar și cu alți boieri ce se tâmplas-acolo pribegi, de s-au dus la Poarta de au asedzat logodna cu fiica Brâncoveanului, anume Maria, cu Constantin feciorul Ducăi-voda. Și strângându-s-atâta boierime acolo atunce la Poartă, au făcut mare cheltuială țării cu multe podoabe, cam și fără treabă, precum era țara atunce slabă: cai, rafturi, corturi, 200 de siimeni cu haine și cu leafă și alteli multe... Iară când fu de toamnă într-acei anu a domniei lui s-apucă de făcu nuntășie. Și triimisă Brâncovanul pe fiica-sa Maria cu unchi-său stolnicul Costantin Catacozono și mică-sa, doamna Stanca, și cu mulți alți boieri și giupinesă, rudenii din Tara Muntenească de vinir-în târgu în Iași. Și le dede tuturor gazdă pen curți boierești și neguțitorești grijă de toate să nu li lipsască nimic. Iar pe mireasă ii dede gazdă în casăli lui Vasilachi vornicului Gavriliță. Și acolo fece nunta mireasa, iar domnia în curțile domnești. Și boierimea a doo țări nuntiră 3 săptămâni cu mare pofali și podoabe și cu feluri de muzice și de pelivăanii, de mirare în târgu în Iași. Că era să facă nunta la Focșeni ce, fiind vreme de iarnă au făcut-o la Iași. Și-ncălecă singur domnul ca un mire, împodobit și cu surguci în cap și cu mare alaiu, de u mărșu la gazda miresii de-au luat-o. După ce-au luat-o de la gazdă, au mărșu la mănăstire la Golie. Și acolo fiindu un

patriarhu de Țarigrad mazil, anume Jacob, îi cunună acolo fn Golie. Și de acolo purcesă cu mare alaiu pen mijlocu târgului de sus și pen târgu de gios pân'la curțile domnești. Pe-cee vreme și eu, Ion Neculce vel-vornicu, eram tânăr postelnicu și mergem cu alți postelnici împreună, cu toiegeli a mână pe gios, înaintea domnului. Și, după istovul nunții, petrecu domniia pe boierii muntenești pân'la Valea Adâncă, cu mare cinste. Și-ș luară dzua bună de acolo...

*Această poveste care răzbună atât de frumos
încăpățânate zavistii și intrigi,
se află și
în paginile anonimului
încheind zbuciumatele povestiri
ale anilor de mijloc ai domniei Brâncovanului
cu asemenea cuvinte
ca-n sfârșiturile basmelor cu împărați blânzi
și crăieșe iubitoare:*

... În anul acesta au trimis domnul Costandin-vodă Brâncoveanu pre fii-sa Mariia cu jupâneasa Stanca, muma domnului, și cu boieri mulți în Moldova de o au măritat după Costandin-vodă Duca, domnul Țării Moldovei, petrecând-o domnul și doamna părinții ei, pâna la Afumați, a căroră jale de despărțire nimeni nu poate povesti, iar și veselie ce s-au făcut în Iași, la Moldova, cum spun cei ce au fost câte una, cu anevoie este a să povesti...

CLĂTINĂTOAREA TRONULUI CORABIE

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

despre veșnica surpare și lucrare de rău

la care este supusă firea chiar și a omului celui drept,

căpătând teama de-a se destăinui

înspre care puteri ale lumii îi înclină simțirea

și despre cum au găsit scrisoarea

paharnicului Durnitrașco

în bozanariul lui Staico paharnicul.

Iar în anul acesta, mai înainte până a aduce pe Staico paharnicul, un boeriu, anume Dumitrașco paharnicul de la Corbi, încă au căzut în urgiia domnului Costandin-vodă pentru aceasta că fiind Staico paharnicul în țara Moldovei nepurces la pără la Odrii și mergând Dositheu, patriiarhul de la Ierusalim, din Țara Rumânească în Țara Moldovei și având Dumitrașco paharnicul prieteșug cu patriiarhul, i-au dat o scrisoare să o ducă la Staico paharnicul în Moldova învățându-l să să nevoiască cum ar putea mai cu deadinsul împotriva domnului și va fi și el ajutoriu și peste scurtă vreme va fugi den țară de să va împreuna cu toți. Și scrisoarea au dat-o la Staico paharnicul, care văzând s-au bucurat și au pus scrisoarea în pozanariul antiriului si au purces de s-au dus la Odriiu. Și prinzându-i turcii și dându-i în mâinile boierilor lui Costandin-voda Brâncoveanul, cum ați auzit mai îndărăt la istoriia lor, îndată 1-au fost căutat pen pozanare de niscareva scrisori și lângă alte scrisori ce avea, izvoadele cărților ce făcuse la turci și la nemți, care le-au găsit la el, au găsit și răvașu acesta carele aducându-l la Costandin-vodă și văzându-l 1-au cunoscut al cui este.

Ci îndată au poruncit de 1-au prins și 1-au pus la închisoare.

Dar nici aceasta n-au fost pricina închisorii lui numai, ci și alta, că el se gătea să fugă în Țara Turcească și după cum avea înțelegerea cu Staico și muncea să-și mai adauge oameni lângă el.

Ci având o slugă care știa și turcește și umbla el și pă la Țarigrad de multe ori pe la feciorii de domn, mai vârtos pe la feciorii lui Gligorie-vodă, că cu ei avea Dumitrașco paharnicul cunăștiință au văzut un căpitan de cei de leafă urgisit de domnul și socotind că să va alătura lângă vorbele și sfaturile lui Dumitrașco paharnicul, au început a face prieteșug cu el și de multe ori la cârciumă mergea de bea și să spovedea unul cătră altul, pentru care au spus și la Dumitrașco paharnicul, sluga lui, cum au găsit om de treabă, căpitan, care făgăduiește sa meargă si să veseliră. Însă acel căpitan vrând să vie iar la mila domnului cea mai denainte, au mers la căpitanul cel mare al lor și toate pe amărunt le spunea și căpitanul mergea la domnul de le spunea.

Pe carele îl învața să-i zică aceluia, carele au venit de au spus, ca făcând aceasta, cum s-au căzut au făcut și milă va avea, numai cum s-au purtat până acum cu vorbe cu sluga acelui boieriu, iar tot așa să să poarte, zicând că va fugi și el cu ei până va afla vremea întru care, sau Dumitrașco paharnicul va vrea să meargă sau vreo slugă ar vrea să trimită cu scrisori și atunci îndată să vie să dea veste domnului ca să trimită oameni să-i prinză ducându-se și să-i caute și de scrisori, că prepunea a fi și ale altor boieri scrisori.

Și așa au făcut acel căpitan. Au umblat cu sluga lui Dumitrașco paharnicul până ce l-au gătit pă slugă și au vrutsă purceazd și s-au împreunat cu acel căpitan zicându-i: “că eu, iată, gata sânt și purcez; mergi și tu de încalecă și ieși la marginea târgului să ne împreunăm”. El zise: “așa să fie, du-te de purcede și eu voi veni”.

Și îndată se duse de dete veste domnului de ce se întâmpla și-i dete îndată câțiva călărași cu el și merșeră unde-si puseseră sorocul și-l găsec pe feciorul acelui boiaru și-l luară de-l

băgară în pușcărie și-i luară toate scrisorile ce le-au avut lângă dânsul. O minune ! În vremea ce prinseră pă fecior cu scrisori, într-aceea vreme veniră și scrisori de la Odriiu aducând veste că au prins pe Staico paharnicul și au găsit scrisoarea paharnicului Dumitrașco în bozanariul lui Staico paharnicul. Ci, amândouă acestea pricini împreunându-se, s-au făcut o mînie mare de la domnul asupra acelui boieriu și îndată au poruncit de l-au închis nu la pușcărie ci la o casă și-l păziiă cazacii de lefi. Și acolo au șazut pâna au adus pe Staico paharnicul cu ceilați în București în temniță. Și după 2 divanuri ce au făcut lui Staico și cu ai lui, precum s-au zis mai sus, au poruncit domnul căpitanului celui mare de cazaci să ia pe Dumitrașco paharnicul să-l ducă în temniță, să să împreune cu Staico paharnicui și i-au zis să-l lase în zioa aceea și noaptea să șază amândoi la un loc că pohtia să să vază unul cu altul și să faca sfaturi împotriva domniei, ci Dumnezeu le-au plinit pohta să să vază ce sfătuiesc acum și ziua si noaptea amândoi în temniță cât le place și iar să-l ducă cu alai la gazdă. Și așa după cum au poruncit domnul au făcut, că i-au împreunat și i-au despreunat iarăși. Aceasta în ocară lor și în batjocura lor o făcea domnul și în lauda lui că au putut de au făcut niște lucruri ca acestea și întru învățătura altor boieri ca să nu mai facă altul ca acestea ce au făcut acești boieri. Însă domnul nicicum n-au vrut să aducă pe Dumitrașco paharnicul înaintea lui la divan, că zicea că “nu-mi trebuie sa-i văz obrazul”. Ci au poruncit de l-au dus la al treilea divan ce au făcut vladica cu boierii în vistierie lui Staico paharnicul, de i-au pus pe amândoi în genunche înaintea adunării și au poruncit de l-au întrebat ce nevoie au avut de au umblat și el împotriva domnului cu Staico paharnicul. El n-au răspuns alt fără cât zicea că vrea să afle cuvinte de la Staico și să spuie domnului si să se arate cu slujbe, dar în deșărt le zicea, că nu era de a să crede, ci mai vârtos îl ocariia cine auziia cuvintele acestea; lui mai cu cinste i-ar fi fost să tacă sau să zică că au greșit, decât să zică și să mărturisească el că au vrut să facă mozăvirie, vânzătoriu de

oameni.

Însă după ce i-au pedepsit și i-au dus pe la gazdele lor, Staico paharnicul au rămas în celea ce ați auzit, iar pe Dumitrașco paharnicul l-au trimis la Tismana la mănăstire de au șezut acolo vreun an. Dar nu fiștecum l-au iertat, că după politiceștile pravile îi era vina de moarte, numai având frate mai mare pă Vintilă banul, care ținea o soră a mumei domnului și mult s-au rugat domnului pentru frate-său, mai vârtos războindu-să banul Vintilă, când au și murit, venind domnul Costandin-vodă să-l vază în boala lui ca pe un unchiu și boieriu bătrân de cinste, i-au zis atuncea: “mă rog mării-tale pentru cel becisnic de frate-mieu, nu te potrive mariia-ta nebuliei și blestemăciunii lui, ci pentru mine, fă bire de-l iartă”. Și îndată făgădui că-l va ierta. Și aceasta au fost pricina iertatului Dumitrașcului paharnicul...

Pre Prooroceanul asijderea pedepsiia, pe Milcoveanul, pe Hațaghi, feliuri pe fiștecare dupa vina lui. Însă de la al treilea divan, ce făcură boierii în vistierie fiind și vlădica Theodosie, s-au cunoscut sfârșitul lor, că adusese vlădica pravila și au deschis la un loc și la un cap unde zicea: “Boieriul care va umbla împotriva domnului și a țării, să-l spânzure și să-i facă spânzurătorile mai nalte cu un cot decât ale altor oameni proști”, și i-au dat lui Staico de au citit capul acela unde s-au văzut osânda. Deacii și de acoloa îi rădicară de-i duseră în pușcărie și preste multă vreme șazănd în pușcărie au iesit răspuns de la domnul pe Staico paharnicul și pe Preda căpitanul Prooroceanul să-i ducă la Znagov, la mănăstire iar pe Milcoveanul pe Iacșa și pe Hațaghi i-au înfierat și i-au dat pen târg și i-au dus la ocnă. Acolo în ocnă un an au șazăut și i-au iertat, iar pe cei de la Znagov, au trimis pe un Văcărescu slugă din boierii domnului de i-au bătut pa talpe, întrebându-i cu cine au avut înțălăgere, socitind că vor fi mai fost amestecați și alti boiari din țară. Ci au marturisit ei vor ști și cei ce vor fi auzit. Însă n-au trecut vreme multă după bătaie, ci au trimis iar pe acel Ianache Văcărescul, căpitan de lefecii și pă Prooroceanul l-au trimis la Rușii-de-Vede de l-au spânzurat în zioa târgului. Așijderea și

pe Staico 1-au adus într-o noapte în Tîrgul-de-Afară al Bucurestilor si 1-au spânzurat în mijlocu târgului la o zi de târg. Acest sfîrsit au luat acesti boieri...

Ion NECULCE

Dusu-l-au pe Stoica la Brîncoveanu în Bucureşti, cu o lăcată cît un şlic de mare la grumadzi. Şi 1-au scos la Divan naintea a toată ţara s-apoi 1-au purtat tot târgul cu lăcata de-a grumadzii. Ş-apoi i-au spîndzurat îmbrăcat încălţat, la târgul de afară. Şi pe cele soţii a lui, pe unii i-au spîndzurat şi pe altii i-au iertat...

Radu GRECEANU

Că domnul spre moartea lor nu să bucura, iar nici vina şi faptele lor să scape era, ci cu tot sfatul înaintea ţării judecata făcîndu-i-se, şi cele ficlene scrisori ale lor arătîndu-să şi toate de faţă cetindu-li-să, nimini den câţi auziia a să milostivi spre dînşii era, faptele lor cele spurcate si păgâne aieva văzîndu-să, câte spre domnul ficleşuguri şi ţării vînzări făcuse, că ei pre nemţi în ţară-i adusesese, şi pentru nemţi tătarii venise, si la primejdie şi de istov prăpădire ţara ajunsese, cît nimeni den creştini poate zice că n-au rămas de pradă şi de sărăcie scăpaţi care de tătari care de nemţi lasîndu multă sărăcime, care arşi de tătari şi căzniţi au murit, far'de robii ce au luat.

Acele lacrimi şi suspini ale creştinilor pre ei la osîndă ca aceia i-au adus, că “strigarea săracului ascultă Dumnezeu” zice lov; şi David aşijderea “că nu desăvârşit săracul să va uita, şi răbdarea săracilor nu desăvârşit va peri, că am cunoscut, zice, că domnul judecata săracilor va face şi dreptatea meserilor”.

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

**despre căutarea de a feri acele lacrimi şi suspini
ale creştinilor**

**şi a feri acele nesăbuiinţi care pre nemţi
în ţară-i adusesese
şi pentru nemţi tătarii venise**

și la prăpădire țara ajunsese

Alt feliu de ispravă au făcut banul Cornea domnului și țării care să nu dea Dumnezeu să facă vreun boeriu altul vreo-dată ca acest lucru, că mare primejdie va veni pământului sau domnului țării, ca să vie un împărat mare ca acesta atuncea întâi în pământul țării și să nu găsească conace, nici domn nici ispravnicu domnului, care să fie pentru o vorbă, pentru o călăuză să îndrepteze calea încâtro ar vrea să mergă și să nu facă rău sau domnului sau țării (minune mare să ție). Însă trebuiește să știe că două lucruri au astupat întâmplările aceste rele de n-au venit: bunătatea și blândețea împăratului și buna chiverniseală domnului țării. Că împăratul fiind bun n-au cercat ca un tiran să poruncească să aducă și de cele ce nu să află în pământul țării, ci mai mult decât fin și lemne nimic n-au mai cerut. Chiverniseala domnului aceasta au fost, ce s-au zis mai sus, ca deacă au auzit că vine împăratul și banul au fugit, care au fost ispravnic, și cunoscând că nu va veni la lucru bun aceasta ce au făcut banul, îndată au trimis alți boiari, pe Caramanlăul postelnicul pentru limbă, pă Bunea armașul, pă Mihai postelnicul Corbeanu, pă Pătru capitanu de Obedeni știind căile într-acolo. Și i-au învățat podurile să facă, lemne și fân să aducă pă la conace și foarte degrabă ajungând, au făcut porunca și s-au îmblânzit lucrurile, iar domnul rămâind pă urmă vreo 2-3 zile să sfătuia totdeauna să meargă, oare să nu meargă. Și era la îndoială. Cei mai mulți, ce nu-i ajungea mintea să socotească mai departe lucrurile cele viitoare, zicea să nu meargă, cu de acest feliu de socoteale: că turcii sânt mânioși pentru fuga banului și viziriul nu-ți este prieten bun și dar de s-au găsit la Vetirani (neamțul) nișcare cărți trimise de aici și vor cunoaște lucrurile noastre pentru care te va opri și te va mazăli. Însă nu era sfat bun acesta. Iar aleții 1-au sfătuit să meargă, că cu mergerea sa toate să vor potoli, orice mânie ar fi, tocma și cărți de vor fi prins, le vor ținea mincinoase mergând față cătră față și obrazul ce să vede este farmec. “Și de vei avea vrăjmași iar sânt și prieteni, care vor grăi bine. Văzându-te că ai mers, toată

țara este odihnită, nici un rău nu va păți. Și nădăjduind și măriia-ta să te întorci cu slavă și cu cinste în scaun, iar nemergând când te chiiamă și facând și banul ceea ce au făcut, câte vor zice vrăjmașii minciuni de măriia ta, toate vor să le crează, ca cum ar fi adevărate, și atuncea și de măriia-ta rău că te vor mazăli și de țară rău că o vor robi, si-ți vei pierde și sufletul după altele”... ..

Radu GRECEANU .

Care poruncă văzând-o domnul și toată boierimea, la mare grijă și întristare au venit, cât au încremenit, socotindu întâi cele peste puțină dări și cheltuieli, care a odihni pre doao împărății trebuia, adica pre viziriul și pre hanul, și a doao, stricăciunea iarăși si călcarea ticaloasii țări, ce era să calce de atâtea grele oști și nesilnice ca acelea...

Poate dar fieștece înțeleptu socoti, la câtă grijă domnul s-ar fi aflat și ce fel de inemă mare trebuia a fi la o vreme ca aceea, fiindu a merge înaintea unii împărății, întâi că rădicarea îi era grabnică fără’ de veste și fără’ de nici o gătire; alta, călătoria înă era lungă și vremea scurtă, gătindindu-să nu cumva să apuce împărăția să intre mai nainte în țară și nu să va afla domnul să-i, iasă înainte la hotar, unde-i era porunca; și de va cere niscareva zaharale, unde să putea afla în grab, fiind și țara fugită și băjănită, ca acestea domnul gândia.

Însă pre Dumnezeu nădăjduind cela ce la multe întâmplări ca acestea l-au luminat și l-au ajutat, numaidecât au început a să găti de purces înainte precum i se poroncise, socotindu că unde ar putea întâmpina pre împăratul cu toată puterea ce venia.

Întâi pre Pătru vel-căpitan za Dorobanți Obedeanul de olacu înainte l-au trimis la Dimircapi ca să dreagă drumul, să vaz-ca vel-ban și cu Istodor căpitanul acolo tot dregea și purta acele griji cât să putea, și să grăiască de cele ce ar fi de treaba împărăției. După aceia și alți boiari au mai trimis, anume:

pre Dunitrașco Caramaliul vel-postelnic, i Bunea vel-armaș și pre alții cu cărți la viziriul, făcând știre că și domnul iaste viitor

și ca să să afle lângă împărăție, până și domnul va sosi, și de olac l-au trimis. Apoi și domnul pre Dumnezeu într-ajutor pre Dumnezeu luând, au purces la septembrie 23 de zile, cu o samă de boiari și cu câțava slujitorime călări cât s-au socotit de treaba slujbei a fi, lasându la Târgoviște pe doama mării sale și toată casa, lasind și pre Costandin Cantacuzino stolnicul și pre Ianache Văcărescul vel-aga, cu toată pedestrima împreună și cu o seamă de călărime iar la București au trimis pre Șarban vel-vistier ca să fie ispravnic și purtător de grijă până se va întoarce domnia, fiind acolo și Costandin Ciorogârleanu vel-clucer și Andrei vel-căpitan za cazaci, carii era de pază orașului. Și așa domnul degrab s-au dus, trei conace făcând până la Brâncoveni, iar la al patrulea conac, ajugând până la pod la Iamnic, ce iaste peste apa Jiului, întâmpinat-au olăcari viindu de la ordiia împărătească cu porunca ca să să neveoiască domnul să meargă cu un ceas mai înainte, pentru că împărăția intrase în țară și într-acea zi încă și purcesese de la Cerneți în jos spre Diiu. Care grabă văzându domnul, lăsat-au acolo carale și alte agarlâcuri ce au fostu, împreună cu Diicu vel-logofat, i Mihai Cantacozino vel-spătar și cu slujitorimea și luând numai o seamă de boiari și cu câțiva slujitori au mers înainte sprinteni și cându au fost la septambrie 27 de zile, vineri au ajuns domnul împărăția la Cușmir și cum au sosit, la ordie au mers numaidecât domnul de s-au împreunat cu veziriul carele au întrebat pre domnul care au fost pricina de au zăbovit cu venitul, de oareșcându făcându-i știre că împăratul vine...

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

despre neîncrederea împărăției

și amenințarea de pierdere a capului,

peste care domnul trece

înțelept fiind el,

dar alții dinafară și din familie

împing lucrurile la nechibzuință și necaz

Și au purces de olac de s-au dus de au trecut Oltul, Jiiu și

dincolo de Jii s-a împreunat cu împărăția. Însă întâi numai cu Vergo paharnicul și cu comisul cel mare și cu alți 2-3 au fost, când au mers la viziriul și cu groază. Însă ce să facă, au mers. Cum l-au văzut viziriul s-au schimbat fața și ca un ceas n-au vorbit. Iar după aceea au zis: “Diisaz ghieaur, cum nu ascuți porunca de n-ai venit înaintea împăratului ce acum întâi au venit în țara ta?” și altele. Domnul încă au zis că “Ascult porunca, numai cale depărtată fiind de la Târgoviște, cu aceea s-au făcut oarece zăbavă, iar nu va fi nici o lipsă, că toate ce va fi porunca împărăției să vor face”, și s-au rugat să-l ierte... L-au rânduit de mergea înaintea împăratului lângă toiuri povata cu vreo 30-40 de oameni, iar tabăra osebită meregea. Când era la conac și sta oastea de făcea halai, când intra împăratul în corturi, domnul descălica și îngenunchea și când trecea împăratul să pleca cu capul la pământ. Așa-l învăța cei de lângă împărat, iar oamenii domnului sta tot călări; apoi încăleca și domnul și să ducea la otac. De acoloa poamele, pesmezii cei cu apă de trandafir și cu moscos făcuți și struguri și altele ce socotia domnul nu mat sta de a să trimită la unii și la alții, în tot ceasul și în toată vremea. Galbenii cei roșii nu să vedea că-i trimitea pentr-ascuns. Așa și-ntr-acestași chip au mers domnul până la marginea Dunării unde s-au pus împăratul în caic și de acolo din caic au scos un caftan și l-au îmbrăcat la uscat și împăratul au purces spre Necopole pe apă. Iar domnul au încălecat și cu toata cinstea lui au purces spre Brâncoveni; de la Brâncoveni au venit la Târgoviște...

Îl slobozise turcii să să întoarcă pe la gurile ce vin din Țara Ungurească și plaiurile să le păzească de nemți, să nu vie în țară....

Fiind în scaunul său, au venit doamna Măriia, a domnului din Moldova Costandin-voda Duca, de au văzut pre părinții ei, pe Costandin-vodă din Țara Rumânească, ieșindu-i toată boierimea înainte la Colintina cu toate oștile și cu mare cinste doamna, mumă-sa, au ieșit într-o întâmpinare a fie-sa și au intrat în București frumos până în casele domnești, unde s-au

împreună și cu tată-său, fiind cu doamna Mariia și soacră-sa, doamna Nastasiia, doamna Ducăi-vodă, mama domnului din Moldova. Și în București au șazut 2 săptămâni.

Deacii iarăși cu asemenea cinste s-au dus îndărăt în țara ei, petrecând-o până la Colintina iarăși.

Era și boieri modovenești Vasile vornicul, feciorul lui Gavrilă vornicul, și Vasile spătariul, feciorul lui Toader vistieriu, și alții; era și jupânele lor, și altele jupânele moldovence și călărași cu căpitani moidovenești...

Radu GRECEANU

Sosind deci împărăția la Dunare, la Turnu împotriva Necopol, și stându domnu cu boierii și alte căpetenii ce era lângă domnul, s-au închinat înaintea împăratului și îndată cum au descălecat împăratul în vad, au chiebat pre domnu de l-au îmbrăcat cu caftan, dându-i și ferman de domnie noao, datu-i-au și voie ca să se întoarcă la scaun înapoi (și a feri țara de nemți ferind astfel și împărăția) Și așa, după aceea, Impăratul puindu-să în caic, au trecut Dunărea de cea parte la Nicopole, iar domnul încă trei zile pe loc acolo cu tabăra de o laturi în câmpu au mai șazut ca să-și caute cu visteria împărătească de multe ale țării trebi, păsurii și grele nevoi ce avea nespuse. Atunci, acolo cât au mai șazut, și câțiva nemți de la turci și de la tătari au răscumpărat întru carele au fost și un Ioan Conrad Hubert îl chieba, ce era comisar oștii nemțești... Și au venit la scaun în București la octombrie în 20, intrând cu alai mare și frumos, după cum s-au convenit și obicina iaste și după ce la curtea domnească au intrat și în scaun au șazut dat-au de s-au cetit fermanul împăratului care-i dedese de înnoirea domniei în divanul cel mare, în auzirea tuturor, fiind mitropolitul țării kir Teodosie, și toată alaltă boierime și căpeteniile și slujitorimea, la orinduiala lor stându, și cu tunurile și cu puscile dându, s-au făcut bucurie de obște, totu dându laudă și mulțumită lui Dumnezeu celui atotputernic, carele toate după adâncă înțelepciune, bunătatea și voia sa le tocmește le poartă și le

face...

În Târgoviște dar șazăndu, au venit veste de la căpitanul cel mare de la margine la măriia-sa vodă, scriindu că mai multă parte den boiarii Țării Molldovii nemaiputându suferi cele far'de socoteală lucruri și chivernisiri ce să făcea de Costandin Duca-voievoda, au trecut de ceasta parte iproci... Era mai mulți decât 40 de boiari, cu mari cu mici. Viind dar la măriia-sa vodă, au arătat jalba lor și nedreptatea și reaua chiverniseală ce face Costandin Duca-voda, carele acelea toate măriia sa vodă bine auzindu-le și pre ei cu dulci cuvinte întărindu-i și bucurându-i, au făgăduit că cu bun mijlocu va nevoi să le facă pace, ca fiștecarele să meargă la casa și la pământul său. Și numaidecât lui Costandin Duca-vodă scriindu-i cuvinte părintești de învățătură, certându-l căci face lucruri necuvioase, iproci; el (Duca) încă au trimis sol pre Nicolae Costin hatmanul la măriia-sa vodă cu plecăciune și multă rugăciune, aratind și întru aceia talpiziia (sau mai bine să zic blestămățiia cea grecească).

Viindu dar cel mai sus numit hatman, măriia-sa i-au chemat și pre dâșii și, așa cum am mai zis, ca un iubitor ce era a face pace, ales întru vecin ca aceia a acestor țări cu frumaase cuvinte și căzute, pre sol înapoi l-au trimis, ca să le trimita jurământu despre obiceiul să-și meargă casile lor.

Aceasta dar măriia-sa socotiia și cându astepta să le vie acel așezământu, iata numai că are veste, unde vine un capigiubasa cu ferman împărătesc la măriia-sa vodă, caci de o parte ca un talpiz ce era (Duca-vodă) trimitea sol ca sa-i îmbuneze cu cuvântul să-i poată duce în țară-le, iar de alta parte trimisese la Poarta cu multă pără pentru dâșii. De venirea dar acelul capigibasa, măriia-sa voda în țelegându s-au turburat foarte, mai mult socotind măriia-sa că acest obiceiul ca să dea dentr-o țară într-alta boiari fugiți nici au fostu, nici iaste...

Radu POPESCU

Erea și doamna Nastasiia a Ducăi-vodă adeca soacră-sa, cu doamna Mariia care, viind la București au șăzut 2 săptămâni

ospatându-să și veselindu-să unii cu alții. Deci iarăși s-au întorsu la țara lor.

Acolo la Moldova mergând, fiind doamna Mariia mândră și semeată având pe tat-său domnu mare Țării Rumânești, au început a necisti jupâneasele boiarilor, cu multe cuvinte rele și mai vartos aceasta, că într-o zi de Paști, viind o jupâneasă cu ișlic, precum le iaste obiceiul de poartă jupâneasele ișlice în toată vremea, i-au luat ișlicul din cap și l-au băgat în foc și au lăsat-o cu capul gol zicând că numai doamnelor să cade să poarte ișlice, iar nu și jupâneselor. Acestea văzând boiarii s-au scârbit foarte tare și au umblat cu mijloc ca acela, de lau scos din domnie și au pus domnu împărăția pe Antohie-vodă, fecior lui Cantimir-vodă...

Ion NECULCE

Dece, Costantin Duca-vodă, văzându-să că-i mazâl... începu și Bogdan și cu Iordachi a să prici tare cu Duca-vodă înaintea capegi-bașei și-naintea a toată boierimea, pentru ce le-u prădat casăli și le-u muncit slugili și slujniceli din casă, și le-u purtat giuplnesăli pe la Focșeni și pe la Hangu, și le-u triimis în Neamțu, ș-au scris la Poartă că au triimis ei poghiaz leșescu de le-u luat. “Și pentru ce-i trimis pe Moisăiu cu joimiri de-u prădat chirvăsăria ș-au tăiat pe (alt) capegi-bașa și pentru ce-i despeceetluit cărțile lui Turcul-grof și i-ei omorit omul”... Toate aceste și mai multe ca aceste i le dzice față și spune și capegi-bașei celuie ce-u vinit cu mazilia, și-naintea turcilor celor de chervăsărie, ce era prădați de Moisăi. Iar Duca-vodă nu pute nemic să mai răspundă de rușine și de frică, numai ce schimba fețe. Uneori se făce roșiu, uneori galbăn, și-i era mai mari ciuda cum că-i știe toate tainele ce le făcusa și i le dzice față, în videală... Precum dzice Scriptura, că nice o taină nu poate să nu să știe, dar încă care este și cu vărsări de sânge, și mai tare și degrabă curund să vădește că sângeli nevinovat cere giudecată la Dumnedzău și nu lasă.

Dece a dooa dzi îi găтира de-1 porni-1, cu mult calabalâc

despre slujitori pentru lefe si blăstămuri de la oameni, de audzie cu urechile, pentru văcăret. Iar doamna lui, fata Brâncovanului fiind tânără și dezmerdată de tată-său, să bocie în gura mare muntenește: “Aolo, aolo, că va pune taica pungă de pungă din București pân’ în Țarigrad și dzau, nu ne va lăsa, și iar ne vom întoarce cu domnia îndărăpt”. Iar după ce-au agiunsu la Țarigrad, n-au avut acest noroc să să mai întoarcă c-au trăit 2-3 luni ș-au murit de ciumă. Și să și cunoscu schimbat cu slăbiciunea narocul lui Constantin-vodă și de la Brâncoveanu mai putintel agiutor și silință a-i arăta...

Radu POPESCU

Intr-această vară, sultan Mustafa mergând asupra nemților cu silimul Gherei-ha, găsinđ pe Viterane ghinariul cu putintele oști la Logos, osăbit dă celelalte oști mari ale nemților, dând război tare, abii și cu mare peire a turcilor au biruit pe Viterane, și au și perit el în războiu și au fost izbânda turcilor... Împăratul turcul, văzând acea fărâma de izbândă și auzind că vin oștile nemțești cele mari, n-au vrut să le aștepte ci au plecat de au venit pen țară și intrând pe la Cerneti, i-au ieșit domnul înainte de l-au petrecut pân’ la Necopole. Acolo, îmbrăcându-l cu caftan s-au întors la scaun cu bucurie (că era nevoie de el; dar această nevoie era doar fiind război, pentru ca...) Al doilea an iar au mers sultan Mustafa la nemți... Al treilea an iarăși merge sultan Mustafa la oaste asupra nemților (care) ...dând războiu vitejaște i-au omorât pe toți de n-au scăpat suflet dintr-înșii. Împăratu văzând ciudă ca aceasta, au fugit la Belgrad, puind și alt veezir, alt inicer-agași, si alți pași în locul celor morți.

Costandin-vodă la Cerneti, fiind poruncă să păzească plaiurile, priviia acele lucruri și râdea. Însă după răs vine și plâns că iată vine veste de la Țarigrad că au murit doamna Mariia, fie-sa a lui Costandin-vodă Duca, la Țarigrad fiind mazilit, de care mare jale și întristare au avut. După aceia, viind Costandin-voda de la Cerneti la Bucureșt, și întorcându-să și împăratul și veziriul la Odrii, au trimis vezirul caftan de domn

nou.

Trecând după această câțeva vreme, având Costandin-vodă o fată anume Ilinca, o au logodit Scarlat, fiul preaslăvitului Alixandru, marele dragoman al Împărăției Turcești și viind Scarlat aici în țară, au făcut Costandin-vodă nuntă foarte frumoasă și cu cinste mare domnească.

Iar la leat 7207, a gătit împăratu pe Reiz-efendi și pe preaslăvitul Alixandru marele dragoman de i-au trimis ca să facă pace cu nemții, carii strângându-să și despre partea nemților și despre partea turcilor, la Carloveți șazăndu, în câțeva vreme au asezat pace în 25 de ani.

Costandin-vodă nu avea bucurie ce facusă între împărați pentru căci ca, cându era oștire turcii cu nemții, turcii nu gândia de niscareva mazilie să facă, că tot gândul lor era spre oștire iar după ce s-au făcut pace, să temea de mazilie, ci au făcut socoteala, ca să-și facă un dres bun de la împărăție, să-i făgăduiească domnia în viața lui, cât va trăi, să nu aibă temere de mazilie și au gătit boiari și muiți bani de au trimis la Poartă și cu cărți despre țara, laudându-l și cerșindu-l să li-l dea domnu, să le fie cit va trăi el și cu multe cheltutale ce au făcut și cu câteva pungi ce au mai adaos la haraciu cel vechi, carele era haraciul cel vechi 250 de pungi, iar el cu' această pricină l-au facut 280 pungi, i-au dat hătișerif împărătescu, făgăduindu-i să-l lase să fie domnu cât va trăi.

Care aducându-l cu cinste mare, strângându-să toată boierimea și țară multă, s-au citit în divanul cel mare, și așa i s-au odihnit inima lui Costandin-vodă, nemaitemându-să de mazilie. Intr-aceia vreme și muma lui Costandin-vodă, jupâneasa Stanca, au murit cu cinste i-au făcut pogribaniia în București. Decii ridicând-o de aici într-o carită rânduindu boiari jupânești și slujitori o au dus la mănăstirea de la Brâncoveni, de o au îngropat.

Scarlat paharnicul însă, ginerile lui Costandin-vodă, fiiul prea-slăvitului Alixandru dragoman, care ținea pă Ilinca, razbolindu-să rău au murit la Târgoviște și l-au îngropat cu

cinste domnească în Mitropolia de la Târgoviște. Mulți zicea, pă acea vreme, să-l fie otrăvit Costandin-vodă pentru niște pricini ce avea socrul cu ginerile între dânșii: ci aceasta Dumnezeu va ști și mai bine, și va și plăti fiștecăruia după vina și fapta lui... .

ANONIMUL BRÂNCOVENESC

despre pacea dinafară

și ura dinlăuntru

care le macină pe toate

Au adus cu scârbă foarte mare pe Costandin clucerul Știrbei și l-au închis nu fără pricină. Ci trimițându-l domnul de câteva ori peste Olt cu seama haraciului, când era la curte boieri și fiind el cam lung de unghii, din feliul Știrbeștilor, au luat de la țară câte ceva și despre domnie au ascuns.

Deaci domnul mergând în vara aceasta către Cerneți, la toate conacele venia la divan, la domn, omeni de să jăluia de luările acelea aratând și scrisorile acestui cliucer Costandin. Domnul căuta la catastisele visterii care le didese el mătcii și nu să găsiia scrise multe sate, mulți oameni de la care luase bani. Ci domnul le lua răvașele de le ținea, care era cu iscălitura acelui boiaru și au tăcut până au mers la Cerneți.

Acolo și mai multe boclucuri de aceștia ieșiia la meidan, care, socotindu-le domnul, au făcut vreo pungă de bani, pentru care au poruncit caimacanilor de la București să-l chieame pe clucerul Știrbei să-i zică să dea banii, să-i întoarcă sărăciților că de voie nedându-i, va să-i dea cu rușine El au tăgăduit că nu sânt nici unile din acestea și nu va da nici un ban, neștiind iscăliturile lui că sânt strânse în mâna domnului. Și încă au zis cătră caimacami că domnul îi este pâraș și judecatoriu... Și au strâns domnul divan de boieri și au adus și pă el la divan... Deacii l-au băgat în pușcăria de la poartă. Deacii, jupâneasa lui, fiind rudă cu domnul mergea la jupâneasa Stanca, cu mumă-sa băneasa Ilinca, sora jupânesii Stancăi, mumei domnului și plângea rugându-se. Însă i s-au făcut milă pentru

lacrămile ei și au grăit jupâneasa Stanca fiu-său domului. Pus-au și vlădica de au vorbit și i-au iertat de acea purtare pen țară, de ocară și au poruncit să dea banii ce au luat îndoiti și iau dat, și l-au ținut vreo doaa săptămâni închis și l-au slobozit, zicându-i să nu-l mai vază în ochi, să să ducă acasă și să nu să mai amestece la ceva că va să-l spânzure. Dupa această ocară ce-i veni din fapta lui avea patholă asupra domnului, adecă inima stricată, și cerca vreme să facă rău domnului. Și scrisese la tată-său călugaru, în vreme ce venise împăratul pen țară și chemase pe domn cu grabă și cu mânie cum s-au zis mai sus, ca să vie călugărul să să apropie cătră dânșii și să privească ce întâmplare va avea domnul de la turci. De-l vor opri cumva să să gătească tată-său și frații lui Stirbeiu și cu câți oamenii vor putea strânge să meargă să-l pâască la împărăție găsindu-i vine domnului. Și au venit călugărul la Slatina, la niște vii ale lui, în chip că lucrează la vii iară el șădea numai pentru această treabă și avea și om trimis în tabăra turcească să vază de domn ce-i vor face turcii și să vie să-i dea veste...

Radu GRECEANU

După ce Paștile au trecut, a doao zi luni, lucru negândit și niciodată crezut, neprietenii de la Poartă cei ce niciodată nu să odihniia, vreme bună găsindu, așa au aflat și la cale au pus pe veziriul ca să cheme pe măriia-sa Costandin-vodă la Odriiu...Și, cum zic, la 5 dni ale lui mai, zi miercuri, luându pre Dumnezeu într-ajutor, de la scaunul mării sale ot București au purces la Poartă, dupa cum era porunca împărătească... Și la 28 dni ale lui mai au sosit la satul ce-i zic Arnaut-kioi, de lângă Odriiu, au venit și dumealui Alixandru Mavrocordat Exaporitos căruia măriia sa alai i-au și făcut. După aceia dar multe trebuincioase lucruri cu dânsu vorbindu, bine domniia sa dăruindu-l și cu blană de samur și cu zloți 1000 și altele, și pe cal împodobit puindu-l, s-au dus iarăși la cetate la Odriiu.

După aceia, a doao zi și fiind dumnealui Nicolache, marele dragoman viindu !a măriia-sa de s-au împreunat iarași, și pe

dânsul cu cele cuviincioase daruri mării-sa dăruindu-l s-au întorsu iarăși la Odrii. Așadar după aceea porunca mării-sale au venit ca să mergă la Odrii...

Dupa aceea, deci, dându-să pocloanele împărăției și plinindu-să și porunca ce era cu adaosul haraciului carele cu multă voie rea a mării-sale lui vodă i durere din inimă a toată boierimea făcându-să, la iunie 15 dni, zi când și calabaș-divan să face, poruncă mării-sale lui vodă au venit împreună și cu câțiva ceauși împărătești, si cu toată boierimea au mersu la divanul împărătescu să îmbrace caftan. Unde mergându la saraiu împărătescu au îmbrăcat pe mării-sa cu caftan, puindu-i și cuca în cap, si cu mării-sa dempreună au îmbrăcat și pe 30 de boiari cu caftane... Și după aceea au dus și pre mării sa voda la împăratul în casă, de s-au închinat după obicei...

Radu POPESCU

Deci l-au rădicat și l-au dus unde i-au fost porunca, și mergînd la Odrii au șazut în 30 zile și nu i-au dat nimini voaie să se împreune cu cineva și avea mare întristare temându-se ca-l vor mazili, pentru care umblând capichehaiele și boiarii pe la unii, alții, făgăduind bani, nici un răspuns nu putea lua. In cea după urmă temându-se de vreo primejdie rea să nu-i vie cumva, au făcut adaos haraciului 240 pungi, peste cele 280 ce era mai nainte, numai să i să dea domniia și să vie în țară și cu aceasta s-au dobândit domniia și binele casii lui. Iar pă săraca țara o au îngreuiat cu atâta haraci, care nu putea să rădice, ci era totdeauna în cazne și în vaiete și în lacrimi pentru greu ca le venisă.

Insă după ce l-au slobozit de la Odrii și au venit în țară s-au schimbat firea, s-au făcut mai rău, mai cumplit, împrumutări mari au pus pă boiari, pă mănăstiri, biruri mari pă săraca de țară cât nu mai avea putere să mai îplinească ci să văieta și blestema.

După aceasta, iar liniște au venit domnii lui, făcându-și și alt hateserif împărătescu ca să fie domnu în viața lui, după

cum făcuse și celalt, după cum s-au zis mai sus, și câțiva ani au trecut far' de grijă, dar tot nu să odihniia Costandin-vodă, văzându pe turci că sunt nestatornici, nu stau la vorbele lor, ci unele zic și altele fac. Și văzându și pă nemți că s-au împăcat cu turcii, de nu are nici un ajutori, nici un razim despre dânșii au început a să ajunge cu moscalii în vorbe, tot-deauna trimițând oameni cu scrisori, îndemându-i ca să vie cu oști asupra turcilor, ca să ia aceste țări, Tara Rumânească și Țara Moldovii, ca să fie supt stăpânirea lor și s-au cerșut și hrisoave, făcându-se pă dânșu și pe feciorii lui cnezi de Moscoviia și le-au dat. Și cu acestea făgăduiale se lega cătră țariul, ca viind cătră părțile acestea, îl va ajuta cu toate ca vor trebui oștilor, zaharele, lefi și oști ale lui și striine, cât va putea. Și așa prin multe rugăciuni și îndemnări ce făcea Costandin-vodă, s-au pornit țariul cu oști de au venit asupra turcilor...

Ion NECULCE

După ce porniră pă Costantin Duca-vodă la Poar tă (mazil, împreună cu damna sa fiica Brâncovanului) viind Antohi-vodă cu domniia la Ieși, era iar om tânar, ca de 20 ani, om mare, cinsteș, chipeș, la minte asedzat, giudecător drept... Iar cei din divan, boiernașii tatâne-său Cantemir-voda vrând să să bucure de domnia fiului... Brancovanul, văzându pe Antohievoda că-i mergu lucrurili cu-ntemeiere bună, începu în sfaturi cu boieri pribegi și cu Costantin Duca-vodă a mesteca pe Antiohi-voda si pe Cupărești pre mult la Poartă. Asijdere și Dumitrașco, frate-său beizade (care urmase tatânesu Cantemir în tron dar fusese alungat) și cu Cupăreștii depreună, pe de altă parte amesteca și ei pe munteni, cum place turcilor. Așe făce ei, îmbie părțile si nu-ș pute strica unul altuia nemic, fără cât cheltuie sute de pungi de bani la Poartă.

Duca-voda au pârât la Poartă pe Antiohi... Dumitrașco-vodă Cantemir beizade, vădzând neașezarea muntenilor asupra frațâine-său, începu și el a mesteca pre tari pre munteni, să ie domnia în Țara Muntenească. Că cădzusă la

cinste mare Cerchez Mehmet-paşa imbrisorul , care era mare prieten de la moartea tatâne-său Cantemir-vodă, când au venit cu mazilia de l-au luat. Şi era acel paşe şi musaip, şi altă-tura. Şi spăriesă pe munteni presari, că mai în toate lunile cheltui Brancovanul câte cinci, şesă sute de pungi. Şi nu era nice de-o laudă, nice moldovenilor, nice muntenilor, de-atâta cheltuială.

Logodisă Dunitraşco beizade cu o fată a lui Şerban-vodă, din Țara Ungurească, cu taină. Şi prinsă ră munteni de veste şi-i sta pedică despre nemţi, că nu lăsa pe doamna lui Şerban-vodă să i-o de. Şi-nă mai mare vrajbă dintr-acee să face... Domnia lui Dumnitraşco Cantemiru-voevoda, în anul 7219, dintăiu era boierii cam grijiţi de numeli lui Dumitraşco-vodă den tinereţe, cându era beizade, la domnia fraţâne-sau, lui Antiohie-vodă. Că era atunci nerebdătoriu şi mânios, zlobiv la beţie, si-i ieşisă numele de omu rău. Iar acum, viind cu domnia, nu ştiu, să-ş piardă numele cel rău: au doar mai la vârstă venisă, au doar chivernisi, unde nu era pace ? Că aşee să arăta de bun şi blând ! Tuturor uşe deschise şi nemăreţu de vorovie cu toţi copiii... Deci boierii, vădzând aşe milă şi nemărire, începusă toţi a să lipi... Numai la giudecăţi nu pre pute lua sama bine, poate-fi trăind mult la Țarigrad în streinatate. Lăcomie nu ave mare, lucrurile lui poftie să fie laudate.

Dumitraşco-vodă pe taină-se gătie să prindză pre Brâncovanul-vodă, precum îi poroncisă Poarta (când îl trimise domn la Moldova). Şi trimisese şi iscoade la munteni, de vadzusă toate lucrurile lui cum stau. Şi s-au făcut Dumitraşco-vodă vro cinci şase steaguri de lefecii şi 2 steaguri de lipcani si câţiva feciori de boieri grijiţi, şi vine gata în Iaşi. Şi făcusă cuvânt ca va să margă în sus, cu podghiaz la moscali, ca să nu priceapă muntenii. Şi astepta din ceas în ceas să-i vie omul cel cu fermanul de la împărăţie ca să şi pornească la Brâncovanul, să-l prindză. Venitu-i-au şi de la hanul ferman, numai să încalece să-l prindză. Ce pre fermanul hanului nu cutedza să margă să-l prindză. Ce au mai scris la poartă că el este gata, şi hanul încă

i-au scris să purceadă. Ce să știe și de la împărăție purcede, au ba ? Ce de la Poartă i-au venit răspunsu să mai aștepte că, când a fi vreme, i-a face ei știre. Că aștepta veziriul să plinească cele 500 de pungi Brâncovanul, ce le cerus-împrumutu, cam s-au pomenit mai sus...

Radu GRECEANU

...Nu cu puțină nevointă domnul pentru folosul obștii și al țării se nevoia, și nu numai cu bună și înțeleapta chiverniseală a mării-sale țeara folosind, ci și cu mare sumă de bani au ajutorit, dă vreme ce turcii neconținut cerea, care măriia-sa cunoscând multă slăbiciune a țării și cererile pagânilor mari și nesuferite fiind, din casa mării-sale ca să împlinească cumplita și nesățioasa lăcomie a turcilor pentru folosul, starea și chiverniseala țării, mare sumă de bani au dat, care alt domnu nu au facut.

Fiind deci domnia în gura Urlărilor și pravoslavnicul domnu îngrijat aflându-se în ce chip ar face ca-ntr-o vreme cumplită ca aceea, întreagă să pazească țeara și fără primejdie dă cătră amândouă părțile, adică și dă cătră turci și dă către moscali, dumnezeiască pronie, care neconținut iaste păzitoare celui ce nădăjduiaște întru ea, bine au voit ca și acest lucru să să chivernisească de buna otprăvuire a înțeleptului domnu că aflându-să turcii întru mare groază și temere nu puțină, ca nu cumva să să biruiască dă moscali, carii încremeniți mergea la razboiu și cu totul deznădăjduiți dă izbândă, dat-au voie veziriul mării-sale domnului să mijlocească ca un creștin către creștini, că doară s-ar putea înnoi pacea între împărății.

Deci măriia-sa cu această bună mijlocire, savai că cunoștea cum că de vreme ce moscalii s-au pogorît la Prut nu era cu puțină să să împace lucrurile, dar încă și mai vârtos ca pre moscali să-i îmbuneze, ca anume să nu vie cu vreo bănuială asupra țării și mai ales ca un domnu creștin și pravoslavnic, cu dragoste și cu râvnă creștinească și fierbinte, la împăratul creștin bine au socotit să trimită cuvioasă cinste și obligația ceia ce să

cădea, iar mai mult însă ca să împlinească porunca stăpânească. Și așa alegând din boiarii mării-sale pe un boiariu bătrân, anume Gheorghie Castriotul biv-vel-comis, om cuvios, învățat și întru toate iscusit, carele și mai denainte era țarului cunoscut, pe acesta zic, alegându-l l-au trimis cătră țarul, însă la iveală pentru pricina ce mai susu pomenim, adeca pentru înnoirea păcii, iar într-ascunsu pentru chiverniseala pamântului. Carele mergând s-au dat soliiă cătră țarul la Iași, care solie nu s-au primit atunci cu dragoste da cătră țarul, de vreme ce au adus și o mare apostasie zavistnecul și ficleanul diavol... Aflat-au mod și organ ca acela pren carele a o turbura și în grele bănuieli despre stăpânitori a o băga si toate cele ce domnul creștinește pentru toată obștea de folos anevoia a le prefăce, a le strămuta și a le strca aflat-au, zic, organ și vas priimitoriu de zavistie pre Toma Cantacuzino marele spătar, carele tocma ca cel den 12 apostoli, Iuda, alegându-să și dă cătră stapânul său fără dă nici o nevoie ca un hiclean hăinindu-se, Iudii cu adevărat s-au asemănat...

Deci trecând Toma spătarul în ținutul Moldovei i-au tras la vestitul telpiz, domnul Țării Moldovii, Dunitrașco-vodă Cantemir, hicleinind ei cu care și mai înainte vreme înțelegere avusese, dă vreme ce mintea amândurora acest feli dă lucruri blestemățești și necuvioase bine se potrivise...

Deci dă acolo cu Șeremet dimpreună și cu Dumitrașco-vodă Cantimir sculându-se, au mersu la Iași, și acolo cu măriia-sa țarul împreunându-se și isprăvind cu minciunile lui cele zavistnice câte pohta lui au voit împotriva domnului și adevărului.

Mai pre urmă și Gheorghie comisul Castriotul, ce mai sus s-au pomenit se-au împreunat cu iubitorul de Hristos Țear, dar nimic ascultare la cele ce de la domnul creștinește și înțelepțește pentru folosul mai mult al mării-sale țarului i să poruncise ca să zică și să arate. Ș-au dat foarte înțelepțește pentru buna chiverniseală sfătuindu, că toate lucrurile Toma le strămutase și foarte la cale rea împreună cu Dumitrașco-vodă Cantemir le pusesese...

ANONIMUL BRANCOVENESC

**despre cum nu l-au lăsat intriga diavoleștii zavistii
pe Vodă Brâncoveanu să facă pace
între toate împărățiile din jur,
aducând liniște și odihnă pentru țările noastre**

Dupa ce dar domnul Costandin-voda Brancoveanu au venit în țară cum s-au zis mai sus, și fiind pace între acești 2 monarhi - turcul și neamțul, și el vesel și cu pace, având hătișirif de la sultan Mustafa și făcându-și și altul de la sultan Ahmet, fratele lui Mustafa, carele scria să fie domn până la sfârșitul vieții lui. Și așa cu acestea se bucura în ospete și în veselii, în nunte și ale boierilor de pamânt și ale lui nunte, maritându-și fetile, însurându-și feciorii cei de vârstă, că atâta era fericit, cât mi să păre că toate darurile norocului era asupra lui. Că mulți au noroc în lume, dar nu în toate, unii au noroc de cinste, iar nu de feciori, și de bogătle, și de stat frumos, și de altele, alții au noroc de feciori, iar nu de cinste, și de bogăție, și de altele, și tot au și lipsă de unile, iar acest domn în toate au avut noroc, bogat, frumos la chip, la stat, vorba lui frumoasă, cu minte mare, rude multe, fii, feate din destul; gineri, nurori, așijderea, cinste mare și în boieria lui, și în domniia lui, ci au domnit nici o lipsă nu va fi avut. Și acest domn ar fi putut să zică cuvintele lui Solomon că orice i-au pohtit inima lui nu i-au lipsit. Acestea și ca acestea văzând înaintea ochilor lui, numai să veseliea...

Turcii încă au rămas în pace, numai pentru căci se hăinise domnul Moldovei au slobozit pe tătari de au prădat și au robat câțeva țară a Moldovei (însă dacă s-ar fi rămas în pace cu Moscalii să isprăvea pace între împărății mari și rămâneau odihnite și țările mici în creștina lor tihnă, așa chibzuia și chivernisea Brâncoveanu trimițând pe Gheorghie comisul Castriotul la Țarul la Iași)...

Ion NECULCE

Că scriesă Dumitrașco-vodă (țarului), că oaste turcească este multă, 400.000 și puscii 400, tot tunuri mari, și tătărime multă. Pâine în țară nu-i... Dar împăratul Moscului au răspuns că cu tătarii s-au agiunsu, n-or robi, nici or pute, și oaste are multă, nu să miară de turci. Și pre zahară de pineși de vite a da bani, n-a lua-o în dar, că și la Brâncovanul-vodă au trimis bani, și are nădejde că-i va scoate zahară de agiunsu. Și așe, cu această tocmală, s-au întorsu Luca visternicul la Dumitrașco-vodă, aducând lui vodă de la împăratu daruri un leftu cu diamanturi, cavalerie, pecete împărătească și câțiva soboli.

Dumitrașco-vodă sta atunci în cumpănă, cum ar nemeri să hie mai bine. Ca să să de în gios, să teme în gios să nu-l pârască cineva, să-l apuce turcii să-l mazilească. Să să ducă înaintea moscalilor la Nistru, că acmu sosisă Șeremet la Nistru iar să teme, că să ar pute să scape pan' la Nistru de țară, sau ba. Așijdere și pentru țară să teme să nu o prade tătarii. Ce sta și să mira cum va face. Ce au socotit și au scos tuiurile și corturile afară din Iași spre Balica, ca să mai chivernisească lucrul ceva înainte să vadă oamenii că purcede în gios, la oaste, înaintea veziriului... din Braniște, de la Țoțora, dac-au oblicit ca-i împăratul în Iași, au lăsat oastea și au mărșu la împărat de s-au împreunat. Atunci au îmblat prin toate mănăstirile împăratul, de le-au vădzut, și din toate i-au mai plăcut mănăstirea Golie, dzicând că are 3 feliuri de meștesuguri: leșesc, grecesc și moschicesc. Și mult lăuda împăratul lucrurile, chipul și toate obicieile moldovenilor, și încă și dobitoacele acestui pamânt, dzicând ca-s frumoasă.

Dumitrașco-vodă au făcut împărăției masă frumoasă în curțile domnești, în casa ce mare cu cinii. Iar când au fost să șadză împăratul la masă n-au vrut să șadză în capul mesei, ce-au șadzut în scaon lângă masă, iar în capul mesei au pus pe Dumitrașco-vodă și după dânsul pe Galoftin Gavriil Ivanovici, apoi pre alți ghenărari mai gios anume Dolhoruchi cel mijlociu, Mihai Galicon cel mic, Sava Rogojenschii, ministru, Sefer,

menistru, adeca visternic, Rentu ghenarar, Vejbah, Toma spătar, ce atunece fugisă din Tara Muntenească... Să ospăta și să veselie pre frumos cu vin de Cotnar și lăuda vinul foarte. Și încă mai bine le place vinul cel cu pelin și mult să mira cum spre partea lor nu să face vin cu peiin așe bun.

După ce s-au sculat de la masă, au venit și boierii țării de s-au împreunat cu împăratul, și le-u dires împăratul cu mâna lui tuturor câte un pahar de vin. Împărăteasa și cu doamna și cu giupânesele ce să tâmplas-în Iași încă șede la masă în casa cea mica de să cinstia.

Iară împăratul era om mare, mai înalt mai decât toți oamenii, iar nu gros, rătund la față si cam smad, oacheș, și cam arunca câteodată din cap, fluturând. Și nu cu mărire și fală ca alti monarhi, ci umbla fiecum, prost la haine...

Iară atâta dragoste arăta împăratul cătră Dumitrașco-vodă, unde vadzusă că s-au Închinat de bună voia lui, că să tinde cu amindoașo mâinile și cuprinde pre Dumitrașco-vodă de grumadzi și-l săruta pe față, pe cap si pe ochi, ca un părinte pre un fiu al său. Aceasta era, când s-au împreunat în casa cea mică.

Atunce Iordache Ruset vornicul și cu o samă de rude ale sale, cu Dumitrașco Racoviță hatmanul și cu Savin Zmucilă banul, au început a agiunge cu cleвете asupra lui Dumitrașco-vodă, cum că nu este bine să fie domnu vecinic, pre neam, în Moldova, că este bine să să schimbe după cum va pofiti țara, adecă precum este și acmu, domniile de la turci...

Dar în scurtă vreme au și nemerit veste, de la Lupul vornicul, că au trecut veziriul Dunărea și vine în sus... Atunce au vădzut împăratul ca s-au greșit, unde au trimis pre Toma și ș-au împărțit oastea. Și au răpedzit să se întoarcă. Ce n-au apucat, că Toma agiunge atunce la Brăila.

Iară Toma după ce-au agiunsu la Brăila, a tree dzi au și luat cetatea Brăilii. Și au tnceput a strânge zahara să pornească la Fălci, și a vini multă oaste cum să apucasă. Și au scris cărți înapoiu la împăratul de i-au făcut de știre. Numai Lupul vornicul

au prinsu acele cărți și le-au trimis la veziriul, ca un împiedecătoriu de binele creștinilor. Și moscalii nu știe nimic că au luat Toma Brăila.

Brancovanul-vodă încă, după ce-au audzit c-au dat moscalii oaste Tomii și merge la Brăila, s-au mâniat și n-au vrut să să mai pogoare în gios. Și zaharaoa ce o pornisă înaintea moscalilor la Fălci au poprit-o și, după ce-au bătut turcii pre muscali, au trimis-o oștii turcești. Și banii ce-i trimisese cu grijă împăratul moschicescu Brancovanului-vodă ca să poată face o oaste și zahara, precum s-au pomenit, după ce s-au întorsu muscalii în țara lor, le-u trimis banii...

Radu GRECEANU

Iar Toma spătarul aflând priimința la țarul și vrând ca cu slujba lui să să arate, ghegeneralie au pohtit, făgăduindu-se împăratului cele ce mintea lui cea spurcată îl ajunsese și nesocotind cele după urmă și cităva sumă de oaste au cerșut ca să meargă la Brăila, zicând că acolo multă și îndestulată zaharea va gasi pentru treaba oștii împărătești, pentru că cunoștea slăbiciunea ce avea moscalii dă zaharea, cât precum mai înainte câți vedea că flămânziia iar mai vârtos să zic sfaturile și socoteala acestor 2 nebuni, Dumitrașco și Toma, i-au făcut da se-au rușinat și biruinta au pierdut. Dând drept aceia țearul Tomii ghegenerăliia și sfaturilor și socotelilor lui celor nebunești urmând, îndată la Brăila împreună și cu Reni ghenărariul cu 10.000 dă moscali l-au trimis. Care după ce au sosit domiia la Târgoviște nu multe zile trecând, venit-au veste dă la căpitanii cei ce păziia pe margine cum că Toma spătariul împreună și cu Reni ghenearariul către Focșani pogoară, lucru negândit și foarte primejdios, care domnul aceia înțelegând și câți cu minte întreagă era, nu în puțină grijă și turburare să afla, pentru că în mare bănuială domnul și țeara despre turci pentru un lucru ca acela va cădea...

Radu POPESCU

Turcii încă, auzindu de aceasta, au făcut gătire mare de pre toate părțile și au făcut pod peste Dunare și trecind turcii Dunărea, în mare frică era, neștiind slăbiciunea Moscului, gândindu că vor fi oști multe moschicești și, cu de toate gătirile avându.

Pe Costandin-vodă încă, l-au chemat turcii să meargă la oaste, dar el nicicum n-au vrut să meargă, ci s-au gătit cu oastea lui și s-au dus în gura Uraților și acolo au șazut cu tabăra de priviia și o parte și alta, să vază ce vor să facă și au muncit în tot chipul să dea bani turcilor un uzmet și să-l lase în țara lui. Turcii însă vâzând că nu-l pot aduce cu voie, l-au lăsat și i-au luat vreo 300 de pungi...

Iar țariul cu oștile ce avea s-au pogorât pe Prut în jos, până la un loc foarte mîlos și înghesuit. Acolo, ieșindu-le turcii și tătarii înainte, i-au ocolit de toate părțile și le da război tare, dar moscalii fiind flămânzi, că nu avea zaharea gătită, nădăjdindu-să în zahareaoa ce făgăduisă Costandin-vodă să le trimită și nu le-au trimis, era pociltiți de foame de nu avea nici o putere să dea război, ci venisă în cumpănă să piară și oștile și țariul, și pă țarița, că era cu dânsul aicea, și pă toți ostașii, dar norocul le-au ajutat de au scăpat, că au primit turcii pacea...

Radu GRECEANU

Văzând moscalii mulțimea turcilor și strâmtoarea locului unde ei era tăbărâți și flămânzia, atât a cailor cât și a lor, dă vreme ce caii ajunsesse dă-și mânca coadele și coamele și rodea polocoșurile după la cară, și într-o parte le murea caii într-altă parte slujitorimea, unde să făcuse și putoare foarte groaznică și nesuferită de mortăciuni, care toate aceste nevoi moscalii văzând...îndată pricină dă pace au pus mijlocirea creștinului nostru domn (Brâncoveanul) carea mai sus s-au pomenitu că pre boieriul

mării-sale Gheorghie Castriotul vel-comis se-au trimis, zicând că mai înainte nu se-au putut da

audienție adevă-te ascultare la ceea ce domnul din porunca Porții îi zisese, iar acum voiescu și ei și să pleacă la pace... și dă mare nevoie îndemnându-se (cu Castriotul), cu multe rugăminte au căzut la pace, făgăduind turcilor să le dea cetatea Azacului și Camena și să strice și o cetate noao ce pre lângă mare făcuse și încă să-și scoată și oștile sale din Țara Leșască, ca să aibă craiul șfeteșcu voie a trece la țeara lui cu pace și fără primejdie, dând pentru credința plinirii acestor făgăduieli zălog turcilor pre feciorul lui Șeremetov, voivodul oștilor lor, și împreună cu el au trimis sol mare și plenipotențial pre Petre Safirov, carele era șovescu împărăției și așa între dâșii pacea au legat, iulie 11 dni...Iar Dumitrașco-voda Cantimir dă unde începuse a să scrie domnu vecinec al Țărilor Moldovei ca un nemernec, împreună cu moscalii den țara lui au fugit, căruia și unii den boiari au urmat...

Ion NECULCE

Domnit-au Dunitrașco-vodă țara numai 9 luni în anul 7213 și au ieșit din Iași iulie în 16 dzile, iar moscalii au făcut război atunce la Stănilești în iulie 11 dzile... Au făcut căutare tuturor moldovenilor câți sânt cu dânsul și i-au întrebat merge-or cu dânsul la Moscu au ba. Ce toți au priimit, că într-alt chip nu ave cum zice...

Au purces împăratul la Riga, unde era menjic cu oștile lui carii sta împotriva Sfedului. Iar de acolo, de la Riga, s-au dus la Petreburcu, la scaonul său de iarnă... Mulții moldoveni nu vre să mai margă cu Dumitrașco-vodă în Iontru. Și încă și Ion Neculce hamanul nu vre să mai margă cu dânsul gândind că doar ne-or lăsa din Chiov de ne-am întoarce la pământul nostru. Iar Dumitrașco-vodă n-au vrut să ni lasă... Deci Dumitrașco-vodă nu vre să ție pre moldoveni cu dragoste, ca pre niște streini ce ș-au lăsat casăle și s-au streinat de moșiile lor pentru dânsul, ce vre să-i ție mai aspru decât în Moldova. Că i să schimbasă hirea în alt chipu, nu precum era domnu în Moldova, ce precum era mai nainte, tânăr, pre când era beizade în dzilele frațâne-

său, lui Antohie-voda, încă și mai rău și iute la beție. Să scârbie și usa îi era închisă, și nu lăsa pre moldoveni necăiuri din târgu să iasă afară fără ocazul lui... Iar când mi-am luat dzioa bună de la Harcov, de m-am despărțit, mult mă îmbie să mai ședzu, și multe să adeverie să-m de, și să-m isprăvască și de la împăratul mare mila. Și când mi-a hi voia, el să-mi isprăvască. Dar eu eramu bucuros c-au venit acel ceas de-am găsit vreme să ies dintr-acel norod greu și cumplit. Că-s niște oameni foarte necredinciosi (rușii), și pre cu greu traiu au oamenii ce sânt nedepriși cu acel felu de oameni dintr-acele părți (ale Moscului)... N-am priimit, că este norod pre cumplit, și nu sânt oameni slobodzi să margă unde i-i voia, nici la împărăție fără ucaz...

Radu GRECEANU

Iar Toma spătarul văzându-și isprava și cum că cele ce socotiia asupra făcătoriului de bine și după Dumnezeu hrănitoriului lui, zic, asupra pravoslavnecului domnu (Brâncoveanul) nu s-au învrednicit a isprăvi cu mare întristare si dăn inemă zdrobire, pren mijlocul țării numai cu vreo doi feciori în Țara Ungurească au trecut și acolo precum mintea cea zburatecă așa și portul schimbându-și, iarăși la moscali s-au dus...

Dupa aceasta, neapestit, văzând buna și înțeleapta chiverniseală a domnului, vrăjmașii îl vânduse și-l clevetise și altă vânzare au mai aflat... cum că domnul(Brâncoveanul) adevă era gata sa să hăinească de lângă turci și să alcătuiască moscalilor, și cum că a gătit pentru treaba lor și multă zaharea și ca acestea câte, care veziriul înțelegând numaidecât (poate fi ca și ca să ispitească), au trimis un capigi-baş cu ferman ca cum mai degrab să trimită la Țutora 30.000 obroace făină și 50.000 obroace orzu...ce nu în puțină mâhnire, grijă și multă inimă rea domnul și toată boierimea să afla, că nu era cu puțință așa dă sâng cum porunciia ei a să găti atâta sumă dă pâine...

Vazând domnu că nesățioasa lăcomie a turcilor și cumplitete

și fără de milă ale lor cereri nicidecum nu conținesc ci mai mult încă să ațâță și să lătescu, uitându-se și la mare slabiciunea și neputința ticălosului dă pamânt, și cunoscând că au venit lucru la mare și greu pas și va să fie cu neputință a mai birui cererile cele grele și nesuferite și fără dă milă porunci ale turcilor a le împlini, ca să nu ajungă ticaloasa dă țară la acea margine a distihii și stingerii cei desăvârșit, s-au sfătuit cu toți boierii mării-sale în ce chip ar face ca doar ar mai conține lăcomiia păgânilor și ar mai ușura țeara de păsur...

Radu POPESCU

Costandin-vodă... îndemasă pă țariul ca să vie asupra turcilor, care de va bate pă turci să fie izbânda moscalilor să să arate cu fața curată, că din îndemnarea lui s-au făcut biruința asupra vrăjmașilor lor creștinești...Turcii încă l-au numit de hain împăratului (lor), văzându că Toma spătarul, fiind credincios al lui și boiar mare și de nemul lui, s-au dus la țariul de au cerut oști și au venit la Brăila de au făcut atâta pagubă și au și luat (Brăila) de la mâna turcilor. Iar mai vârtos s-au încredințat turcii din spunerea solilor moschicești, carii mergându la turci (cu interesele lor de pace, l-au vândut pe acesta, adecă...) au spus (pârând) cum că Costandin-vodă au chemat pe moscali de au venit cu oștile împotriva turcilor, rugându-i de câțiva ani mai înainte cu cărți și cu oameni ce trimetea totdeauna cu cărți la dânșii. Dintr-aceasta mai mult s-au adevărit (pârile lor). Și vrea turcii să-l mazilească de atunci, numa să temea că va fugi și nu-l va putea prinde, neavând pă cineva de ai țării mijlocitori, și așa au trecut vreme câtăva, fiind (domnul Brâncoveanu) în necredință de cătră turci...

*Aici, la această stare de necredință de cătră turci,
cronicarii își cam opresc scrierea.*

Dar și Anonimul se oprește și tace.

*Cu tăcere de moarte tace,
de vreme ce toate hatișerifele de domnie ale*

*Brâncoveanului
erau date până la sfârșitul vieții.
Tace cu tăcere de moarte, pentru ca
prin sfârșitul vieții pravoslavnecului domnitor
să se îplinească
promisiunea hătișerifelor împărătești.
Și reînnoadă povestirea atunci când,
vai nouă,
desigur, se găsesc în zgura țării
acele mâini care să-l vândă.*

ÎN LOCUL UNUI EPILOG

ANONIMUL BRANCOVENESC

**cum ajunge Anonimul la tăierea capetelor
și la primele semne de sfinție**

Costandin-vodă încă cu întristăciune mare s-au tras de la Urlați la Târgoviște, venindu-i multe hupătăciuni de la turci pentru spargerea Brăilei, cum ca ar fi mers Toma cu știrea lui de au adzes moscalii de le-au făcut atâta pagubg, care să muncia în tot chipul să le potolească. Iar Cantacozineștii, adecă Șăitenești, care din feliul for era neodihniți și nenutțămitori tuturor domnilor, precum s-au vazut mai pre urmă scris, ca tuturor domnilor celor mai denainte s-au ardat cu ficlesug și cu răotate, și domnului Costandin-vodă încă au început să-I ficlenească, de la carele mult'bine au avut, fiind pe unchii lui, Costandin Stolnicul, Mihai spătariul în loc de părinți și pe verii lui Ștefan spatarul, Radu cernisul ca pe niște frați o credincioși.

Intr-această vreme au socotit că vor putea să-l surpe văzând ca turcii s-au mâniat pe dânsul numindu-l hain și alt, ca acestea și găsind organ pe Mihai-vodă, care era domn mazâl la Țarigrad, ca prentre-însul să lucreze acele hiclesuguri ale lor. Și fiind Dumitrașcul hatmanul, fratele lui Mihai-vodă pribeag în Ardeal, la Brașov, fiind ginerele lui Mihail spătariul Cantacozino, la dânsul au trimis de au făcut toate pecetile boierilor Țării Rumânești și le-au trimis aici la socră-său Mihai spătariul, de au făcut arzuri despre țară, pârând pre damul că este hain și

bogat, și alt, vorbe viclene de ale lor, și acele trimițându-le Dimitrașco hatmanul la frate-său Mihai-vodă le-au dat turcilor carii bucurându-se de aceasta că-1 vor putea prinde pe Costandin-vodă, că le era mai înainte frică că nu vor putea pune mina pe el, i-au făgăduit damiia lui Mihai-vodă. Deci așa umblând cărțile de la unii la alții și ticălosul Costandin-vodă mimic nu știa de acestea, ci încă se gătia de nuntă, să însoare pe fii-sgu Răducanul, să-i dea pe fata lui Antiohie-vodă, ce au fost dam la Moldova Si au trimis pe gineri-său, aga Manolache, cu fii-sa Bălașa, la Tarigrad, să aducă cocoana. far turcii, cu sfaturile Săitâneștilor, atuncea au găsit vreme, când era damul în București și fără nici o grija și au trimis cu taină mare pe imbrihorul cel mare al împăratului și pe Mustafa aga capigi-bașa ca să-l prinză și să-l ducă cu toată casa lui și cu toti ginerii lui la Tarigrad... Ci gar au venit înțli Mustafa aga la București și imbrihorul

au- rămas la Giurglul de au stâns oaste în taină că de nu să va da Costandin-vodă, ci va sta impotrivă, să vie imbrihorul cu oaste asupra lui. Insa vi ind Mustafa aga în casele domnești și spuindu-i că l-au mazălit împăratul, n-au rmai avut ce să mat zica și ce să facă, ca n-au avut știre rmai înainte măcar cu 3-4 ceasuri, că ar fi fugit, măcar că ar fi fost rău de țară, iar el s-ar fi mântuit.

Aceasta a fost în miercurea cea mare a Paștilor, iar în zioa de joi mari au venit și imbrihorul cu vreo 300 de turci înaintea a căruia i-au ieșit boierii de l-au adus cu cinste ping la gazdă și au avut porunca peste 3 ceasuri să afle toți la imbrihorul. Săitâneștii cei mari și cei mici, miercuri noaptea spre joi, îmblase pe la Mustafa aga, pentru ca să facă domn pe Ștefan spdtariul, feciorul lui Costandin stolnicul, și plecase și pe cei mai mari ai tarii. Mustafa aga asdzase S și pe imbr ihorul cu mu l ț i bani au primit și el. Și îndată ce s-au strâns to,, cu pdrintele vlădica, ep scopul de la Râmnic Mihai spdtariul, banul Știrhei, Șarban Bujoreanul vistierul, Ștefan spdtariul și alții mergând înaintea imbrihorului au zis unile-aiteie și au întrebat

care este spătariu, iară spatariu Mlihai au arătat pe Ștefan spaătariu.

Deci 1-au luat turcii și au cerut caftan să-l In-brace și nefiind acii caftanul, s-au dezbrăcat Mustafa aga de contes și I-au imbrăcat pe Ștefan spătariu și au scos un ferman în care nu era numele domnului, ci atuncea I-au scris iazagiu, Boctes-efendi, numele lui Ștefan-vodă și, până a să citi fermanul, au venit și caftanul de la visterie, și cal domnesc și, cu pompa ce se cade domnului s-au dus la curtea d ească, tar pre Costandin-vodă cu toată casa lui, și cu ginerii lui, a doaa zi, In vinerea Paștilor, 1-au luat Mustafa aoa cu tare urgie împărătească și 1-au dus la Țarigrad și 1-au băgat In Edicula, unde au fost un loc mai de urgie, și toată avuțiia ce au avut acolo lângă dinsul o au luat turcii. Și ping întru atita avea necredința ca clam ar fi mai ascuns avere până și pe doamna și pe nuror i le-au căutat și au luat ce au găsit, care obicei la turc n-au fost mai înainte, să sd cerce muierile ptn'tr-atlt precum au fost atuncea. Aici în țară Ștefan-vodă cerea averea lui Costandin-vodă să o găsească cu mare pohtă și o au și găsit; ci una au dat-o la imbrihorul In sera împărăției, alta au mâncat-o el cu imbrihoru si i-au stins casa din fats pamântului nu ca unii rude si făcător de bine, ci ca unui vrăjmaș foarte mare ce ar fi fost, că scote oameni ai țării fără voia for de striga înaintea agilor ce venise și veniia de la Poartă de pira pe Costandin-vodă de rău, și de ficlean, și de mâncătoriu și altele.

Cu acest fel de mulțămită s-au arătat Șaităneștii cătră Costandin-vodă pentru binele și cinstea ce le făcuse. Fostu-i-au stins casa, și pe dânsul, și pe feciorii lui precum să va scrie Inainte.

Și aicea au luat sfârșit domniia lui Costandin-vodă Brancoveanu, damind ani 25, luni șase.

Acum gar să venim iar la Incepătură. Dupa ce au luat domnia joi în săptămâna cea mare a Paștilor, numaidecât, trecnd Paștile, au gătit 2 boieri, pe Costandin banul Știrbei și pe Radul Dudescul, cumată-său, pre care și logofăt mare 1-au facut

atuncea și i-au trimis la Tarigrad cu bani ca să dea și plocoanile domniei și să pirască pe Costandin-voda într-atât cît să nu scape cu viață, nici Costandin-vodă, nici feciorii lui, temându-se, cînd vor scăpa vreunii dintr-înșii cu viață și vreodată sortul și norocul îi vor aduce la starea cea dintîi a lor și cunoscându-se aieve faptele Șăitâneștilor cele fclene ce l-au viclenit pe Costandin-vodă și l-au și surpat din dam. ie și din toată averea lui, vcr petrece rău și pentru aceea să nevoia în tot chipul cu multe feliuri de pări și de aici den țară și acești 2 boieri acolo în Țargrad cu arzuri în toată vremea, ce da la împăratul și la viziriul, s-au nevoit ca să-l dezdădăcineze pe Costandin-vodă din fața pmîntului, pe cum au și făcut; că dupe rulte cazne ce l-au căznit pe Costandin-vodă și pe feciori și lui, d u p ă ce au mers și imbrihorul de aici la Tarigrad, fiind plin de vorbele lui Ștefan-vodă, și ale tătlui-său, unchi-său Mihai spătaru, și încă dăruit c u mulțime de bani, au îndemnat pe împăratul de i-au scos în zioa de Sînta Mariea rmre, unce șădea împăratul la un foisor lîngă mare, carele îl numesc turcii lali-Kioskiu, pe Costandin-vodă și pe 4 feciori ai lui: Costandin, Ștefan, Radul, Matei și pe Văcărescul de le-au tăiat capetele.

Dupe aceea i-au rădicat 4n prăjini de i-au scos înainte porții împărătești pentru privirea sa-i vază lumea. Și toată zioa acolea au zăcut, iar după ce au înserat i-au rădicat și i-au dus de i-au aruncat în mare.

Zic unit carii sînt vrednici de crezut că vrînd imbrihorul să puceazg la Tarigrad să fie mers Costandin stolnicul și Mihai spătariul la dînsul, și afară din daruri ce i-au dat galbeni și i-au zis să facă bine să stea cu nevoită către împăratul, ca să omoare pe Costandin-vodă și pe feciorii lui, cîd au fost viclent împăratului.

Și acest lucru făcîndu-l, va fi norocul fii-său, lu Ștefan - vodă pe carele el l-au făcut d și cirac. Și cu aceste vorbe rele ale acestor răi și hicleani bătrîni, și cu mulțimea mojișilor ce i scotea fără voia lor înainte imbrihorului și al unui hasechiu

ce venise cu caftan de la Poartă, car-i pâra pe Costandin-vodă de jăcaș, de vician și de at tele, acestea au făcut de a u perit Costandin-vodă, și feciorit lui, și casa lui. Și lângă acestea mat molt banul Costandin Stirbei și Radul logofătul Dudescul s-au nevoit cu pâra În toată vremea, cu arzuri și cu gura cătră cei mari, de l-au sons pe acel domn din față pamântului.

A cărora fapte auzindu-te pământenii nostri toți, încă și streinii se mira cum și în ce chip aces ce au văzut bine, cinste mild de la Costandin-vodă și multă bogăție ctt era tndestulați de toate, aceea au fost vrăjmașii cei mat mari.

Ci dar să lăsăm pe Costandin stolnicu, unchi-său, ca lângă alte bunătăți ce-i fdcea și casti lui, 41 nuniia tatd, că de multe on și mot am auzit pe Costandin-vodă zicind:”că eu tată n-am pomienit, de vreme ce an rămas mic de tată, făr, cot pe dumealui tata Costandin t-am cunoscut părinte to locul tatâne-mieu”, și altele ca acestea zicea acel fericit am.

Să lăsăm pe Miihai spătariul, unchi-său, carele cu atâta cinste și mile ce au avut cot să răsfăta a în avere ce avea, de trdia ca un domn și A z c și mat bine dectt un domn de vreme ce domnul totdeauna are grijile împărații și ale țării, iar ei nurnai această grijă avea să mănânce și să bea, să se plimbe din loc în loc și A. se veselească, iar ei A brodiră cu atlta rdotate asupra-i. Și să venim iar la Stirbei banul și !a Dudescu logofătul, pre carii de multă lipsă și necinste ce avea precum toată tara stie, i-au rădicat Costandin-vodd Tn cinste ca aceea ce Inca nu li să cădea și i-au făcut bogați precum aiții în Tara Rumânească pe acele vremi nu era si ei să să facă până fntr-atita vrajrmași și pricină a nevinovatului sânge al stăpânului for cel bun ca să să verse (o minune ! ? . Cum să =u să mi re toti cei ce au auzit, și cei ce aud, și cei ce vor auzi de nemulțumirea acelor oameni. Incd și răutate au facut pamântului acești L boieri, că au adaos haraciul cu 60 de pungi de bani și piste saraiuri, cu banii țării cumpărate, le-au făcut hoget pe numele lui Ștefan-vodă. Ci dar adevărat este cuvântul înțelepților ce zice cu întrebare: “Care ce A trece sau înbătrânește în lume mai curând Facerea de b i ne -zice-

aceea se t rece mai curind.”

Acum dară s-au văzut de ochii noștri această zisă a Înțelepților acelora, că s-au întâmplat la acgti oameni. Inșă Dnmezeu cel ce nu să înșală niciodată au început a trimite si minuni în lume pentru ca să cunoaseă toți că nu stnt Șăitâneștii și cu ai for dumnezei, ci este Dumnezeu acel mare pi puternic care face minuni singur.

Inșă înțlia minune au fost că trimițând Ștefan-vodă pe domna-sa si pe coconij lui la Mănăstirea De-un-Lem, unde este o icoană a maicăi preacestii, făcătoare de minuni, pentru Închinăciunea și pentru chip de, evlavie, întâmplându-să fn zioa de Stnta Marisa mare, adecă adomira preacestii, de era acolo doamna la mânăstire, In care zi și la Tarigrad au Mat pe Costandin-vodă și coconit lui {o minune !), îtr-aceeași zi au lovit pe această dogma a lui Ștefan-vodd nevoie,lovitură, îndrăcire cât s-au spăriiat toți câți era acolo cu dtnsa și sd mica ce să-i facă. Și multă vreme cu acea îndrăcire au fost. Si această întâmplare Hind, tar n-au venit Ștefan-vodă si cu at lor la cunoștință ca să-și vază păcatul ce l-au făcut, pentru care Dumezeu și minune mare au făcut de s-au îndrăcit doama sa și sd fi cdzut la pocdianta...

G L O S A R

Calabalâc - bagaj mult
agarlâc - renegare reclamție
apostasie - plângere scrisă
arz - hotărârea sultanului
beldie - prăjină lungă
bilacos -pesemne “belicos”
bohaz (bogaz) – captureala, tesatura lucioasa, captureala
canavetă – tesatura bogată de mătase
carale - pesmne „caraule”
conac - loc de Popas,distanta
intre două popasuri timp de o jumătate de zi.
Cin - rang înalt
Dubas - luntre mare
dubă - luntre mică mica dintr'un trunchi
feridiu - baie
a hăini - a se înrăi, a pribegi
hatiserif - ordin al sultanului
încrop (uncrop) - apă fiartă
isprăvi - a duce la îndeplinire
islic - a căciulă de postav sau blana dovedind un rang
jacas - jefuitor polon
joimir - mercenar , militar polon
left - bijuterie monedă de salbe,
a mesi - a sta la masa, a chefui
meterhanea - fanfară
mnogaleta - multi ani trăiască !
nahlap - vârtej în apă
năstav - îndemn , imbold l d obicină rânduială

a oblici - a descoperi, a găsi
olac - stafetă, curier călare
otac - colibă, loc de pază
otprăvuire - restricție
podhală - pradă
poghiaz - armată de pradă și jaf
politiie - oras
pristăvire - deces
savai - chiar, tocmai
slic - islic
talpiz - viclean, prefăcut
zahara - merinde, alimente, furaje, provizii
(ext.) aprovizionare
zavistnic - invidios, pizmas, intrigant

- SFÂR^aIT -